Posamezna številka 6 vinarjev.

Štev. 224. **Izven Ljubljane 8 vin.** **V Ljubljani, v torek, 30. septembra 1913.** **Leto XLI.**

Velja po pošti:
Za celo leto naprej . . K 28·—
za en mesec „ . . „ 2·20
za Nemčijo celoletno . „ 28·—
za ostalo inozemstvo . „ 35·—

V Ljubljani na dom:
Za celo leto naprej . . K 24·—
za en mesec „ . . „ 2·—
V spravi prejema mesečno „ 1·70

Sobotna izdaja:
za celo leto . . . . . „ 7·—
za Nemčijo celoletno . „ 9·—
za ostalo inozemstvo „ 12·—

SLOVENEC

Inserati:
Enostolpna petitvrsta (72 mm):
za enkrat . . . . po 15 v
za dvakrat . . . . „ 13 „
za trikrat . . . . „ 10 „
za večkrat primeren popust.
Poročna oznanila, zahvale, osmrtnice itd.: enostolpna petitvrsta po 18 vin.

Poslano:
enostolpna petitvrsta po 30 vin.

Izhaja vsak dan, izvzemši nedelje in praznike, ob 5. uri pop.
Redna letna priloga Vozni red.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici štev. 6/III. Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredniškega telefona štev. 74.

Političen list za slovenski narod.

Upravništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6. — Račun poštne hranilnice avstrijske št. 24.797, ogrske 26.511, bosn.-hero. št. 7563. — Upravniškega telefona št. 188.

Današnja številka obsega 6 strani.

Napad na Orle v Mariboru.

Maribor, dne 29. sept. 1913.

Pretečeno nedeljo je ob priliki slovesa Orlov-rekrutov bila večja cerkvena slovesnost v baziliki Matere božje. Slovesnosti (sv. maše, pridige in skupnega sv. obhajila) so se udeležili Orli — v krojih, kar je umevno. Ko so se zbirali, je bilo slišati par žvižgov in par neumnih opazk mariborske mestne policije. Drugače je bilo vse mirno. Neovirano so Orli prišli v cerkev in tam prisostvovali službi božji. Med tem pa se je nemški in slovensko-liberalni pouličnі mob mobiliziral, da skupno napade 12 uniformiranih Orlov. Takoj, ko so se prikazale prve rdeče srajce, so se začuli žvižgi in čukiklici. Naši fantje so gledali, kdo jih naziva s »čuki«, in koga so videli? Slovenske, da, žalibog, slovenske liberalce, ki so kot prvi padli z žvižgi nad Orle in s tem jasno dokumentirali, kaj da jim je rodni brat. Taki so torej naši liberalci, ki se povsod bahajo s svojim narodnjaštvom. Gospodje vele-Sokoli dr. Rosina, dr. Pifko, dr. Glaser in vsi oni, ki ste tako »radikalno«-narodni — potrkajte na svoja velenarodna sokolska prsa in priznajte si: Pod našo patronanco, samo pod našo, se vzgojujejo taki »narodnjaki«. Domovina, zjokaj se! Dr. Rosina si s svojimi Sokoli ne upa na tlak mariborskih ulic, o dr. Pifku (»železni obroč« slavnega spomina) pa je znano, kako je nosil svoj sokolski kroj v culici, da ga je preoblekel, ko je bil popolnoma na varnem. Z žalostjo in gnevom beležimo to dejstvo, ki je neizmerno kvarljivo za našo narodno obrambo tu ob meji, obenem pa tudi pomenljivo za zgodovino slovenskega liberalizma. Bilo je pred petimi leti, meseca septembra, takrat so udarjali po nemškutariji, ob petletnici pa po — svojih bratih. Imenujejo se naprednjaki — res lepo so »napredovali«!!

Po žvižgih liberalnih študentov, kateri so gotovo iz neumnosti žvižgali in čukali, so se lotili Orlov nemškutarski komiji in študenti. Najprej z žvižgi, in ko so se nažvižgali — z gorjačami. Naši fantje so ohranili — mirno kri in so s čudovito hladnokrvnostjo vzeli pouličnі zahrbtni napad na znanje. Veselje je igralo v mladih licih, na ustnih prezirljiv posmeh neotesani pouličnі fakinaži, očesa so žarela orlovskega ponosa in poguma. Dasi bi bil beg umesten, vendar so mirno korakali do svojega zbirališča v Lekarniško ulico, kjer se nahajajo prostori »Pomočniškega društva«. Tu se je vsula krvožejna svojat na Orle ter jih s palicami napadla. Fantje so se hrabro branili z golimi pestmi, katere bodo ostale napadalcem gotovo v neizbrisnem spominu. Pouličnо fakinažo sta vodila dijaka - sedmošolca mariborske gimnazijec F. Azolla in neki Wresonig. Pozivamo slavno gimnazijsko ravnateljstvo, da postopa proti divjakoma, kakor zaslužita. Posredovanju dr. Verstovška, ki je čisto po naključju dospel na lice mesta, se je zahvaliti, da ni pouličnа druhal dosegla svojih uspehov. Razumno je, da peščica, in naj si so še tako hrabri borilci, ne premore stoteroglave množice. Med pretepom je bilo več krojev poškodovanih in ena čepica ukradena. Po dogodku v Lekarniški ulici se je cela druhal zbrala na rotovškem dvorišču, čakajoč — pretepa. Posamič so se vračali Orli in so bili kljub zatrdilu policijskega inspektorja in podžupana Wastiana, da se jim ne bo nič žalega storilo in da jih bo čuvala policija, prostaško napadeni. A topot so jo pošteno — skupili! Marsikateri nemškutar je klel jekleno orlovsko pest in marsikatera »marela« je bila razcefrana. Vsekakor so odnesli, kakor Orli, tudi napadalci lepe spomine na 28. september domov. Prvi raztrgane kroje in bridkotesno zavest, da so »narodni« slovenski liberalci z le njih vrednimi nemškutarji škodljivci narodnega življa v Mariboru. Drugi pa so odnesli sladke spomine orlovskih pesti. — Dogodek je vsekakor značilen kakor za nemškutarsko gnezdo Maribor, tako za naše liberalce, katerih naj bo za danes le sram svojega sramotnega nastopa. Vsekakor pa kliče ta nesramen pouličen napad za maščevanje v naših srcih.

Ko so se zvečer Orli-rekruti razšli in si dali slovo, je zadonelo iz vseh src: »U boj, u boj, mač iz toka, braćo . . .!« Da, v boj, brezobziren boj hočemo proti škodljivcem našega ljudstva!

Balkanski dogodki.

SRBI IN ALBANCI.

Poročila o albanskih zmagah.

Valona, 29. septembra. Po hudem boju so zavzeli Albanci Djakovico, kjer so veliko orožja in municije zarubili. Albanci so zavzeli tudi Ohrido. Prizren so Albanci obkolili in pričakujejo, da se mesto kmalu preda. Prizrena brani 4000 mož močna srbska posadka. Albanci prodirajo proti Rezni.

Belgrad, 29. septembra. (Iz srbskega uradnega vira.) Po oficielnih poročilih so zasedli Albanci Ljumo. Pri Ljumi Kuli se bije boj. Srbi so poslali na bojišče ojačenja, da vržejo Albance nazaj in preprečijo njih prodiranje proti Prizrenu. Tudi v Ohrido so poslali Srbi ojačenja.

Umikanje Albancev.

Belgrad, 29. septembra. Pri Mavrovu in pri Kičevu poraženi Albanci se zbirajo pri Debri, kjer se močno utrjujejo. Pri Galičniku se je bil včeraj krvav boj. Srbske čete so proti večeru Galičnik zavzele. Srbi so obkolili Ohrido, da vjamejo albansko tolpo, ki se v Ohridi nahaja. Pri Vraništu zbrani Albanci (7000) nameravajo proti Prizrenu prodirati. Včeraj so pričeli močni srbski oddelki prodirati proti Strugi, ki je še v oblasti Srbov.

Poveljnik srbske protialbanske armade.

Belgrad, 29. septembra. Za poveljnika armade, ki operira proti Albancem, je imenovan polkovnik Damijan Popović.

Srbi prodirajo proti Albancem.

Dunaj, 29. septembra. »Südslavische Korrespondenz« poroča iz Belgrada: Srbski ekspedicijski zbor je pričel prodirati v pobunjeno ozemlje. Srbom poveljuje polkovnik Milivoj Anđjeković, ki pokrajino natančno pozna. Pešpolk st. 19 se je v četrtek združil s srbskimi oddelki, ki so iz Bitolja odkorakali in koraka prvi. Kakor se iz poučenih vojaških krogov poroča, je ukazano srbskim oddelkom, ki so v nedeljo zjutraj skozi Resan korakali, da glavno moč Albancev napadejo in jo uničijo. Albanci prodirajo v dveh kolonah. Ena kolona prodira ob Strumi, druga pa proti Gostivarju.

Boji med Srbi in Albanci.

Belgrad, 29. septembra. Pri Ohridi so bili Albanci popolnoma poraženi. Srbi so jih obkolili in so vse Albance pobili, ker se niso hoteli udati. Pri Debri stoji nad 10.000 Albancev. Srbi jih še niso mogli premagati, ker razpolagajo s strojnimi puškami in s topovi. Tu se nahaja, kakor »Tribuna« poroča, tudi Iza Boljetinac. Albancem se radi hrabre srbske obrambe ni posrečilo zavzeti Prizrena. Pri Mavrovi so se bili krvavi boji, ki pa se niso odločili. Srbi pogročajo, da Albanci vse moške, tudi Albance, pokoljejo, če se nočejo vojskovati. »Balkan« poroča, da bodo Srbi mobilizirali vso srbso armado.

Položaj v Albaniji.

Dunaj, 29. septembra. Iz Cetinja se brzojavlja »N. Wr. Tagblattu«: Položaj v Albaniji je vedno bolj zapleten. Admiralska komisija ima moč le v Skadru, drugod pa vlada polna anarhija. Mednarodna komisija ni mogla pričeti poslovati in radi zime ne bo uradovala pred spomladjo.

Srbi zahtevajo, da naj se Albanija zasede.

Belgrad, 29. septembra. Poluradna »Samouprava« zahteva, da naj se glede na vstajo Albancev revidirajo londonski sklepi. List izvaja: Albansko-srbski boji so resno svarilo velesilam, da naj sklepe londonske konference revidirajo in skrbe za to, da ne bodo kulturne balkanske države sosedinje anarhistične države. »Mali Žurnal« dolži Avstro-Ogrsko, da podpira albansko vstajo in piše: Avstro-Ogrske se Srbija ne boji, ker je slabotnejša, kakor najmanjša država. Sploh je bilo škoda, da je Srbija Albanijo zapustila. »Pravda« zahteva da naj Srbija Albanijo zasede.

Tudi med Albanci samimi vre.

Valona, 29. septembra. Radi velikega števila ranjencev v bojih med Albanci in Srbi se prosi, da naj se hitro oddelki Rdečega križa odpošljejo. Trdi se, da je bilo več sto Albancev ranjenih. Danes se je pričel hud in dolg boj v okolici Prizrena. Essad paša je brzojavil Izmail Kemalu, da naj mu pošlje ojačenja in municije, kar se je odklonilo. Veljaki v Malakostru obdolžujejo valonsko vlado in hočejo proti njej vstajo vprizoriti in Valono napasti. Začasna vlada jim je poslala nasproti 60 vojakov, ki so Malokostro napadli, zažgali basar in veljake aretirali.

Izjava srbske vlade.

Rim, 29. septembra. Srbska vlada je odgovorila na nujen nasvet Avstro-Ogrske in Italije, da naj spoštuje londonske sklepe in da naj se omeji na obrambo meje, da bo Srbija prijateljski svet upoštevala in spoštovala sklepe Evrope.

Dezertacije Srbov.

Dunaj, 29. septembra. Kljub strogim ukazom, da ne smejo moški do 45. leta iz Srbije, in dasi je meja strogo zastražena, le veliko vojaščini podvrženih Srbov uhaja čez mejo. Dezerterji

LISTEK.

Uporniki.

Poljski spisal Artur Grušecki, poslovenil dr. Leopold Lénard.

(Dalje.)

Pop je šel parkrat po sobi in obstal pred ključarjem:

»Vi, Pavel, gotovo pomnite poljsko vstajo?«

Kmet je pogledal nezaupljivo in z dobrodušnim nasmehom:

»Slišal sem, slišal, toda kako bi pomnil otrok o poljskem puntu?«

»Menda je bila tu nekje bitva?«

»Hm . . . morda je bila. Moj rajni oče mi je pravil, da so v gozdu bili vstaši, prišli so iz Galicije od Červonke.«

»Ah, od Červonke!?« nasmehnil se je zadovoljno, »ali pa ne veste, če se je stari Zvelevič udeležil vstaje?«

»Ali je naš rajni graščak?«

»Da.«

»To je bil pravičen šlahčič, gotovo se ni umikal in je šel na vstajo, ako je imel leta za to.«

»Hm . . . v vasi je mnogo takih, ki pomnijo vstajo, vprašajte jih, kje je bila bitva, pa tudi o starem Zveleviču . . . zvečer mi pa povejte.«

»Hm . . . ali bi mogel vedeti, čemu bodo te stare storije gospodu župniku,« tako je vedno, po navadi zedinjencev, nagovarjal popa, kar je obema delalo prijetnost.

»Kar tako iz radovednosti, Pavel.«

»Kajti vidite, gospod župnik . . . Moskali so že kaznovali in ubijali, kolikor so hoteli . . . kaj bi to še enkrat grebli na dan?«

»Jaz sem tukaj župnik in bi rad vedel, kako je bilo nekdaj v Tesni.«

»Ne boš me goljufal,« si je mislil Mazak, »gotovo ti je tega treba, da bi zopet mučil mirne ljudi, a jaz ti pomagati ne maram,« glasno pa:

»Seveda, vsak je radoveden, kaj je bilo nekdaj, torej hočem poizvedeti in pridem zvečer.«

»Hvala vam, Pavel . . . morda bi kozarček?«

»Hm . . . prileglo bi se, če blagovolite.«

Pop je odšel po gospodarstvu in je premišljeval mimogrede grmečo pridigo, katero hoče povedati jutrišnjo nedeljo.«

Zvečer je prišel Mazak in je povedal splošne reči o vstaji, kakor zjutraj, govorili je na široko o bitvah popolnoma pri drugih vaseh, o Tesni in o Nametah pa niti besedice.

V nedeljo je povedal pop pripravljeno pridigo maloštevilnim slušateljem, ki so morali biti v cerkvi po službeni dolžnosti, toda tudi teh večina ni prišla, ker se je razneslo, da je preganjanje prenehalo, kar dokazuje križ ob poti.

Istega dne popoldne je čital pop časnike in je našel med dnevnimi novicami, da zbira v Pjotrkovski guberniji kmečki komisar prostovoljne darove med kmeti za pomnik carja Aleksandra II. Osvoboditelja.

»Kaj pa, ako bi v Tesni postavili pomnik temu carju,« mu je šinilo v glavo.

In ta misel, katero je dobil iz časnikov, se mu je zdela kakor božje navdahnenje ter je napisal takoj prošnjo na gubernatorja za zbiranje darov v okraju za spomenik, ki ga hoče postaviti s pomočjo državne oblasti, obenem je pa o tem načrtu sporočil v škofijsko pisarno ter prosil, naj dajo drugim popom v okraju v tej zadevi ugodna navodila.

Zadovoljno si je mel roki in rekel smehljaje se ženi:

»Matuška,[1] ne bo dolgo, pa bom protoierej[2] in dobil bom odlikovanje.«

»To bo samo pravično, že davno bi moral dobiti za tvoje težko delo med neumnim ljudstvom povišanje in nagrado.«

[1] Mamica. [2] Nadžupnik.

»To je res,« se je nasmehnil, »toda obrniti je treba nase pozornost oblasti.«

Povedal je svoj načrt in kakšne nade ima, ako se uresniči. Razveseljena popadija je postavila tega dne pri večerji na mizo steklenico cerkvenega vina, da bi pili za srečen izid.

To radost je pokvarilo sporočilo djaka, da so ljudje z venci okrasili križ in v gručah molijo pred znamenjem.

»Zakaj stražniki dovolijo ta punt?« je zaklicala popadija.

»Saj sem jim jaz tudi rekel, matuška,« je odvrnil djak, »toda pravijo, da sami ne morejo nič ukreniti, priti mora povelje.«

»Dovolj odlašanja,« je rekel pop odločno, »jutri se popeljem h glavarju.«

»Ali te ne bo preveč utrudilo?« je skrbela žena.

»Meni ni žal niti zdravja, niti življenja, da zadušim propagando.«

Ko se je peljal v okrajno mesto, je sklenil sniti se najprej z načelnikom deželne straže, s katerim ga je družilo ne toliko prijateljstvo, kakor pa skupno sovraštvo do okrajnega glavarja.

Našel ga je doma, uredil je torej lase in rjaso, stopil v sobo in ga našel med rodbino v obednici pri prvem zajutrku. Otroci in žena so pili čaj, pred

se v čolnih vozijo čez Savo in Donavo. Zelo veliko jih je prišlo v Mitrovico.

Italija se zavzema za diplomatično akcijo.

Rim, 29. septembra. »Vita« piše: Neobhodno potrebno je, da velesile intervenirajo, samoobsebi umljivo, prijateljsko, da se zlo ne poslabša in da ne nastanejo nevzdržljive razmere. Avstroogrski in italijanski diplomati morajo dokazati, da so kos nalogi, ki so si jo v Albaniji stavili.

Srbija najame v Parizu posojilo.

Belgrad, 29. septembra. Dva člana upravnega sveta uprave fondove sta odpotovala v Pariz, da skleneta pogodbo o najetju posojila 50 milijonov.

Črnogorsko poročilo o položaju.

Cetinje, 29. septembra. Izvzemši nekaj prask ob albansko-črnogorski meji ni bilo spopada. Odrejeno je pa vse za vsak slučaj.

BOJ MED BULGARI IN DOMAČINI V PALASU.

Cerigrad, 29. septembra. Kakor poročajo listi, se je bil pri Palasu boj med Bulgari in domačini iz Palasa. Bulgari so se morali umakniti.

GRKI SE PRIPRAVLJAJO ZOPET NA VOJSKO PROTI TURKOM.

Dunaj, 29. septembra. Poročilo, da pride zdaj grški kralj Konštantin na Dunaj, ne odgovarja resnici. Radi napetosti med Grško in Turčijo potuje marveč grški kralj iz Eastburnea naravnost v Trst, od tu se pa na svoji jahti odpelje v Atene.

Atene, 29. septembra. Grški glavni stan, ki je bil že razpuščen, so včeraj z dekretom zopet obnovili. K armadi se morajo takoj vrniti vsi generali in častniki, ki se na dopustu nahajajo. Z veliko napetostjo pričakujejo, kako se bo položaj razvil. Nova popolna mobilizacija Grške bo stala vsak dan en milijon drahem.

Carigrad, 29. septembra. Turška vlada hoče pri obnovljenih pogajanjih z Grško rešiti vsaj začasno vprašanje otokov. Porta zahteva, da se podeli vsem otokom, ki so jih Grki zasedli, samouprava pod sultanovo suvereniteto po zgledu na Samu. Dokler se pogajanja ne končajo, ostane turška armada mobilizirana.

Kranjski deželni zbor.

Seja dne 30. septembra 1913.

Deželni glavar dr. Iv. Šusteršič otvori sejo. Zapisnikarja posl. Demšar in dr. Novak. Glavar naznani, da se ni potrdil načrt lovskega zakona iz zadnjega zasedanja deželnega zbora (se odkaže upravnemu odseku) in priobči nek drug dopis vlade glede pobiranja doklad (se odkaže finančnemu odseku).

INTERPELACIJE IN PREDLOGI SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE.

Dr. Lampe in tovariši interpelirajo deželnega glavarja zaradi **zlaganih časnikarskih poročil o deželnem zboru.** Razni zunanji, zlasti dunajski listi so prinesli o zadnji seji deželnega zbora kranjskega popolnoma zlagana poročila. Vprašamo deželnega glavarja, ali so mu ta poročila znana in kaj namerava ukreniti, da se bo o sejah deželnega zbora kranjskega v javnosti pravilno postopalo.

Deželni glavar takoj odgovori, da je v »Neue Freie Presse« tudi sam opazil poročilo, v katerem se deželnemu glavarju polagajo v usta besede, ki jih ni govoril in o katerem se tudi sicer lahko reče, da niti oddaleka ne odgovarja resnici. Ker proti temu kaj drugega storiti ne morem, sem dal nalog, da se temu listu in tudi drugim, ki bi bili tako poročilo priobčili, pošlje uradni popravek. Deželni glavar tako napačno poročanje obžaluje in izjavi, da bo tudi v prihodnje v takem slučaju dal vpošiljati uradne popravke. (Dobroklici.)

Jaklič in tovariši interpelirajo deželnega predsednika zaradi **volitev učiteljskih zastopnikov v mestni šolski svet ljubljanski:** Dne 25. septembra so se izvršile volitve učiteljskih zastopnikov v mestni šolski svet. Dotični konferenci učiteljstva je predsedoval mestni župan, predsednik mestnega šolskega sveta, namesto c. kr. okrajnega šolskega nadzornika. Po zakonu predseduje vsem okrajnim učiteljskim konferencam c. kr. okrajni šolski nadzornik, tedaj tudi takrat, ko se vrše volitve v mestni šolski svet. Mi smo prepričani, da se je veljaven zakon kršil vedoma, ker se v mestnem šolskem svetu dela sistematično na to, da se delokrog c. kr. okrajnega šolskega nadzornika kolikor mogoče omeji ne glede na veljavne šolske zakone in razpise. Ker je izvolitev učiteljskih zastopnikov v mestni šolski svet nezakonita, vprašamo gospoda dež. predsednika: 1. Ali hoče razveljaviti volitve v mestni šolski svet; 2. ali hoče vse ukreniti, da se v mestnem šolskem svetu v zakonu zajamčene pravice c. kr. okrajnega šolskega nadzornika ne bodo kratile.

Interpelacije in predlogi narodnonapredne stranke.

Gangl radi oddaje služb brez razpisa na slovenski gimnaziji v Gorici. — Ribnikar glede vodne preskrbe za celo Belokrajino. — Ribnikar predlaga nujno, da se otvori javna slovenska ljudska šola v Kočevju. — Ribnikar predlaga, naj deželni odbor vloži še v tem zasedanju zakonski načrt in statut za deželno živinsko zavarovalnico. — Ribnikar interpelira glede poplavljenja dragatuškega polja. — Ribnikar na deželnega predsednika glede pomanjkanja gozdnih sadik. — Ribnikar glede novega deželnega mostu, oziroma broda čez Kolpo v Gribljah.

Nadomestna volitev v upravni odsek.

Glavar naznani nadalje, da je dr. E. Lampe odložil svoj mandat v upravnem odseku in odredi volitev. Izvoli se mesto njega Dermastia.

POROČILA DEŽELNEGA ODBORA.

Poročilo deželnega odbora glede **združitve občine Spodnja Šiška z mestno občino ljubljansko** se odkaže ustavnemu in občinskemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o odobritvi sklepa občinskega sveta ljubljanskega glede **brezplačne prepustitve poslopij c. kr. državne obrtne šole v last c. kr. erarju** se odkaže občinskemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o načrtu zakona, s katerim se **za zdravišče Bled deloma izpreminja zakon** z dne 1. avgusta 1897, dež. zak. št. 29, in ustanavljajo posebna določila, se odkaže občinskemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o **zagradbi hudournika Belca, Suha in Slamnica v Bohinjski Beli** z zakonskim načrtom se odkaže kmetijskemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o **zgradbi vodovoda v občinah Stari trg in Dolenja Podgora** z zakonskim načrtom se odkaže upravnemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o **razdružitvi krajevne občine Selca in ustanovitvi samostojne občine Češnjica** se odkaže ustavnemu in občinskemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o načrtu zakona glede **izpremembe, oziroma dopolnitve nekaterih določb občinskega reda in občinskega volilnega reda za vojvodino Kranjsko** se odkaže ustavnemu in občinskemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o načrtu zakona, zadevajočem **izpremembo občinskega reda in dopolnitev občinskega volilnega reda za deželno stolno mesto Ljubljano** se odkaže ustavnemu in občinskemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o potrebi **sistemiziranja nekaterih službenih mest** se odkaže personalnemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o **ustanovitvi šole za bolniško strežbo** se odkaže finančnemu odseku.

Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga **nov načrt lovskega zakona,** se odkaže upravnemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o napravi **deželnih ustanovnih mest za pomorsko akademijo na Reki** se odkaže finančnemu odseku.

Poročilo deželnega odbora o dovolitvi **deželnega prispevka k stroškom ustanovitve župnije za Zgornjo in Spodnjo Šiško** se odkaže finančnemu odseku.

POROČILA USTAVNEGA IN OBČINSKEGA ODSEKA.

Deželni glavar da na dnevni red poročilo ustavnega odseka glede nujnega preloga dr. Gregoriča v zadevi **prihoda kamniških vlakov na Južni kolodvor.**

Povše poroča o tej zadevi. Predlaga, naj se deželna vlada pozivlje, da nemudoma vse stori, da državna železniška uprava primora Južno železnico, da dovoli prihod in odhod kamniških vlakov na Južni kolodvor, oziroma z Južnega kolodvora. — V debati dr. Gregorič ponovno poudarja nujno potrebo te zadeve in obsoja zavlačevanje, ki se godi iz kljubovalnosti. — Sprejeto.

Nadaljevanje debate o Završniški centrali.

Deželni glavar odredi nadaljevanje debate o deželni električni centrali ob Završnici in da besedo strokovnjaku, stavbenemu svetniku Rajku Geilhoferju.

POROČILO DEŽELNEGA INŽENERJA STAVBNEGA SVETNIKA R. GEILHOFERJA.

Na stavljena vprašanja glede sile, ki jo bo dajala deželna elektrarna na Završnici ter glede izjav raznih izvedencev itd. usojam si zadevo pojasniti kakor sledi:

Kakor znano se izdelujejo projekti deželnega odbora skupaj s c. kr. državno železniško upravo in je torej z vso gotovostjo pričakovati, da so projekti takih dveh javnih faktorjev kakor sta država in dežela, na najtemeljitejši način izdelani in brez vsake površnosti in skrivnosti. Da bi bili projekti čim mogoče popolni, je deželni odbor leta 1910. prosil ministrstvo za javna dela, ki ima poseben oddelke za poizvedbe vodnih razmer, za sodelovanje v tem zmislu, da meri ta hidrografični centralni urad vodne množine ter da presodi vse te projekte. Na ta način dobimo, ker je omenjeni urad glavna oblast te stroke v celi Avstriji, popolnoma zanesljive in objektivne podatke.

Vrhutega izdaja hidrografični centralni urad kataster vodnih sil, iz katerega se morejo posneti tudi vodne množine in strmci raznih vodâ. Tudi Završnica je sprejeta v ta vodni kataster, in sicer se nahaja na listih 98 in 99.

Prvi podatki, ki jih je deželni odbor glede vodnih množin Završnice dobil od hidrografičnega centralnega urada (d. o. št. 14.936/1911) se glasé:

6mes. vodna množina	940 sek. lit.
8mes. vodna množina	890 sek. lit.
10mes. vodna množina	580 sek. lit.
vsakoletna nizka voda	280 sek. lit.
absolutni minimum	180 sek. lit.
katastrof. vis. voda	170.000 sek. lit.

Kataster, ki je bil pozneje izdelan in ki se torej opira na še mnogoštevilnejša merjenja in opazovanja, navaja za kraj projektovanega jezu nastopno:

6mes. vodna množina	966 sek. lit.
8mes. vodna množina	910 sek. lit.
10mes. vodna množina	600 sek. lit.
vsakoletna nizka voda	290 sek. lit.
absolutni minimum	180 sek. lit.

Ako vzamemo z ozirom na izgube na vodnem pritisku vsled teka po rovu ter cevovodu itd. pri predmetni napravi za neto-padec povprečno 150 m ter efekt turbin s 75 %, znaša pri enakomernem dotoku vode po podatkih vodnega katastra:

6mesečna vodna sila 1450 konjskih sil; 8mesečna vodna sila 1365 konjskih sil; 10mesečna vodna sila 900 konjskih sil; vodna sila pri vsakoletni nizki vodi 435 konjskih sil ter absolutni minimum 270 konjskih sil.

Pripomniti je, da je absolutni minimum le nekaka številka zgolj teoretičnega značaja, kajti toliko malo vode še nikoli ni bilo, tudi meril je nobeden ni, ampak hidrografični centralni urad navaja absolutni minimum le kot spodnjo mejo, pod katero dotična voda tudi v najslabšem času tekom stoletij ne pada.

Ravno tako je množina katastrofalne visoke vode le teoretična številka, ki v resnici nikoli ne bo dosežena, ki pa ima prednost največje sigurnosti za zgradbe, n. pr. jez itd., kajti če se te konstrukcije prilagode taki velikanski sili, je dana polna gotovost, da bo jez brez vsake poškodbe prestal vsako povodenj, ravno tako, da so zemljišča pod jezom popolnoma varna pred morebitnim porušenjem jezu. V zadnjih letih je imela Završnica pri največjem dežju 2 kub. metra in pol, to je 2500 sekundnih litrov; ako postavimo temu nasproti preje navedeno številko 170 tisoč, se vidi, s kakšno veliko previdnostjo računa hidrografični centralni urad katastrofalno visoko in ravno tako tudi katastrofalno nizko vodo.

Kakor obče znano, so ravno zadnja leta glede vode zelo neugodna, nahajamo se v dobi, v kateri prevladujejo nizke vode. Vodnjaki usahnejo, mlinarjem manjka vode. Najslabše je bilo leto 1909, ki nam je prineslo sekularni minimum vodnih množin. Završnica je bila takrat merjena od izvrševalnega odbora desetih občin radovljiškega okraja za zgradbo elektrarne v Mostah ob potoku Završnici in je v tem najkritičnejšem času imela po dotičnem tiskanem poročilu 320 sekundnih litrov.

Zelo neugodna je bila tudi letošnja zima in smo, ker se ne bi splačalo, da bi za eno merjenje samo prišel kdo iz Dunaja, prosili hidrografični oddelek tukajšnje c. kr. deželne vlade, da naj izvoli meriti Završnico. Rezultat merjenja je bil 375 sekundnih litrov.

Vrhu tega smo uredili na Završnici tudi lastno opazovalno postajo, ker zahteva obrat, kakor bo tukaj z bajerjem, še veliko bolj detajliranih podatkov, kakor pri navadnih napravah. Postavili smo limnigraf, to je aparat, ki ima plavalec v zvezi s peresom, ki riše vodno stanje noč in dan na papir, kateri je pritrjen na cilindru, ki se počasi vrti. Limnigraf se mora vsak teden naviti. Vemo torej vsak čas visočino vode in s pomočjo za tamošnji profil Završnice izdelane konzumcijske krivule vsak trenutek, koliko vode ima Završnica, oziroma koliko je imela. Usojam si predložiti visoki zbornici kataster vodnih sil, fotografijo našega limnigrafa na Završnici, razne limnigrame ter tozadevno konzumcijsko krivulo v vpogled.

Podatki o vodnih množinah, tem najvažnejšem delu vsakega projekta za izrabo vodnih sil, so torej tako popolni, da se stvar zanesljivejše in objektivnejše že več preštudirati ne more.

V našem slučaju ne bi bilo na mestu, računati le z efektom, kakor je preje naveden, kajti gotovo je, da se ne bo rabil električni tok enakomerno dan in noč, temveč da bo glavna poraba toka čez dan in zvečer.

Vsled tega je pravilno, da se z ozirom na možnost na nabiranja vode v projektovanem bajerju z vsebino 150 tisoč kub. metrov računa z dvojnim efektom. To je tudi iz tega razloga dopustno, ker bi se vsekakor za nočno razsvetljavo potrebna voda pridobila v delavnih odmorih po dnevu in ob nedeljah in praznikih.

Kakor znano, znaša ves strmec Završnice 450 m, od katerega izrabi sedanja naprava le okroglo 160 metrov. Dežela namerava izkoristiti še ostali strmec Završnice ter graditi po potrebi v zgornjem toku še dve taki hidroelektrični centrali. Za vsako od njih je istotako projektovan bajer, od katerih bo eden tako velik, da bo lahko zbiral visoke vode in s tem ob času nizke vode dopolnjeval Završnico vedno na normalno vodno množino. Kalorične rezerve tedaj sedanji silnici ne bo nikoli treba. Kajti če bi se izkazala po-

---

gospodarjem je pa stala steklenica žganja in prekajeno meso.

Ko sta se pozdravila, je rekel načelnik veselo:

»Zadeli ste na božje darove, pa založite z nami.«

Pogovor se je vršil o vremenu, o žetvi, o malenkostnih mestnih dogodkih, potem je pa načelnik, ki je zapazil, da postaja gost nepotrpežljiv, peljal popa v drugo sobo in ko sta prižgala cigarete:

»Batjuška, ali je v Holmu še po vaši misli?«

»Storil sem, kar sem mogel, Foma Aleksandrovič, opisal sem njegovo življenje in poslal, kamor gre... zdaj je izgubljen.«

»Ne veseli se obeda, dokler se nisi najedel, pravi pregovor, tudi on ima svoja sredstva.

»Vem, toda so sredstva zoper sredstva, Foma Aleksandrovič.«

»Hm... vse naredi denar, on ga pa ima, ker zna dreti ljudi.«

»Toda, Foma Aleksandrovič, arhirejeva beseda je tudi denar.«

»Res je, batjuška... kaj je pa pri vas novga... imate lep katoliški križ,« se je nasmehnil.

»Prišel sem v tej stvari, ali ne veste, Foma Aleksandrovič, kako stvar stoji?«

»Sam pojde na preiskavo, ker ve dobro, da za tako stvar lahko veliko odere, in zato gre sam.«

»Škoda, da ne vi!« je vzdihnil pop.

»Saj ta cigan drugim nič ne privošči,« je rekel z bridkostjo, »saj vendar vsakdo služi v tem prekletem kraju, da si zagotovil mir na stara leta, naj bi torej imel nekaj ozira na druge in tudi drugim kaj privoščil... ali ni tako, Mihael Vladislavovič?«

»Res je, ko dobimo novega glavarja, vam bo bolje.«

»Ba, da bi le prišel,« je vzdihnil, »človek bi si opomogel, predno bi spoznal vire dohodkov, bi mogel kaj iz njih izčrpati.«

»Ali ne veste, Foma Aleksandrovič, zakaj glavar ne pride v Tesno?«

»Odlaša, da bi ob času žetve imel celo vas v preiskavi, tak razbojnik je,« ter je vzdihnil pri misli, da če kmet ne bo nič nažel, tudi v jeseni ne bo od njega nič dobiti.

»Da, to je nemogoč človek,« je potrdil batjuška.

»Toda vi, Mihael Vladislavovič, ste napisali poročilo o križu vašim predstojnikom.«

»Čakam preiskave.«

»Ali, batjuška, tega od vas nisem pričakoval,« je zaklical z bridkostjo, »to je strašno zanikerno!... Pomislite vendar, težko je najti boljši dokaz nereda v okraju, to je maroga za celo njegovo življenje, kje je strogost, pokorščina, spoštovanje do vlade?... Še danes napišite to pritožbo. Nad tem križem si more zlomiti vrat.«

»Pozabil sem pri tolikih skrbeh,« je rekel pop žalostno.

»Treba je popraviti napako, napišite poročilo pri meni, dam vam črnilo in papir.

»Hm... zahvalim, Foma Aleksandrovič, toda najprej pojdem k njemu, da vidim, kaj poreče, otem pa napišem poročilo.«

»Toda še danes tu pri meni, batjuška,« pogledal je na uro, »zdaj je v uradu, pojdite... vas bom čakal,

treba povečati delozmožnost sedanje silnice, bi se najprvo gradil jez za gornji veliki bajer.

Stroški tega jeza pa spadajo k dotični novi centrali, med tem ko pridobi z njim tudi sedanja naprava še ugodnejšo regulacijo vodnega dotoka. Na drugi strani pa sta gornji dve stopnji razbremenjeni s tem, da se naračunajo sedanji stopnji stroški nakupa vodnih pravic ob celi Završnici, vkljub temu, da imata tudi zgornji stopnji s pridobitvijo teh pravic enak dobiček.

Kar se deželne elektrarne tiče, ki se zdaj gradi na Završnici, je omeniti, da je deželni odbor v seji dne 5. julija 1911 dovolil nakup vseh obstoječih vodnih pravic in s tem sklenil graditev te naprave. Izvršitev rova je deželni odbor sklenil začetkom avgusta leta 1911. Nato je visoki deželni zbor v seji dne 24. julija 1912 to vzel na znanje ter deželni odbor pooblastil, da zgradi to hidroelektrično napravo in dovolil v to svrho znesek 2 milijonov kron.

Dela so, kakor to v tem slučaju ni drugače mogoče, tako disponirana, da se napravijo najprej komunikacije in razni drugi izkopi, nadalje mostič pod državno železnico, pod državno cesto itd., za katera dela se ne rabi ne vodnopravno, ne stavno dovoljenje. Vodne naprave kot take se pred pravomočnostjo koncesije ne nameravajo zgraditi, pripominja se pa, da za take naprave ni treba stavbnega dovoljenja, ker stavbni red za Kranjsko za vodne naprave ne velja. Glede stavbnega dovoljenja za visoke zgradbe, v tem slučaju torej za strojnico (centralo), pa je opozarjati na § 89. stavbnega reda za vojvodino Kranjsko, po katerem mora dežela načrte za svoje stavbe priobčiti c. kr. okrajnemu glavarstvu, ki odredi lokalni ogled ter naznani, ako proti zgradbi ni nobenega zadržka, uspeh deželnemu odboru, ne da bi bilo treba izrecnega stavbnega dovoljenja. To priobčilo je deželni odbor napravil in dobil od okrajnega glavarstva radovljiškega tudi že dotično naznanilo.

Iz vsega tega je razvidno, da se vrši gradba v polnem redu ter da se deželni odbor strogo ozira na obstoječe postave in uradne predpise.

Razun preje navedenih 2 milijonov kron je deželni zbor prejšnja leta, in sicer v jeseni leta 1909 ter v jeseni leta 1910 dovolil za proučevanje vodnih sil, za projekte itd. v letih 1909—1911 20.000 in 50.000 K, skupaj 70.000 K. Stroški za projekte in poizvedbe voda (kataster vodnih sil) znašajo do konca leta 1912 82.091 K 45 h; primanjkljaj 12.091 K 45 h v letu 1912 je pokrit po leta 1912 dovoljenem kreditu.

Deželni odbor se potrudi, gospodariti z dovoljenimi vsotami čim mogoče varčno in pridobiti napravam, torej javni koristi, kar se le da doseči. Eden izmed mnogih slučajev je n. pr. pridobitev Završnice. Svojčas so hotele občine radovljiškega okraja kupiti takozvano Tobellovo koncesijo. Deželni odbor je spoznal, da je ta koncesija zelo obremenjena, in je pri poznejših pogajanjih spravil inženirja Tobella do tega, da je proti odškodnini 10.000 K odstopil od koncesije, nakar si je deželni odbor pridobil novo koncesijo, ki je za ravno 100.000 K manj obremenjena kakor bi morale žrtvovati vse občine. Pri tem dobi inžener Tobell navedeno odškodnino po tozadevni pogodbi šele, ko bo naprava stopila v stadij rentabilitete. Da je dežela plačala Tobellu za koncesijo 100.000 K, ne odgovarja resnici.

Kakor je torej iz vseh mojih navajanj razvidno, je projekt za deželno elektrarno na Završnici kakor tudi zgradba sama v vsakem oziru dobro premišljena in preštudirana in sta deželni odbor in državna železniška uprava storila vse korake, da se ustvari podjetju trda, zanesljiva podlaga, ki izključuje vsako poznejše iznenadenje. (Dobro!)

Deželni glavar podeli besedo inženirju g. Dušanu Sernecu.

POROČILO RAVNATELJA DEŽELNIH ELEKTRARN DUŠANA SERNECA.

Meni je, kakor sem posnel iz zadnje debate visoke zbornice, razložiti dvoje: a) ali bi bila kalorična električna naprava umestnejša kakor hidroelektrična ter b) rentabiliteto deželne hidroelektrične centrale v Žirovnici.

Odgovor na prvo vprašanje v širšem pomenu, to je umestnost kaloričnoelektrične ali hidroelektrične centrale za ves okoliš, ki pride zasedaj v poštev za deželno elektrarno pri Žirovnici, to so občine: Breznica, Begunje, Lesce, Radovljica, Predtrg, Mošnje, Gorje, Bled, Jesenice in Koroška Bela, se mora glasiti v prilog hidroelektrične centrale. Večje kalorične centrale imajo danes le tam eksistenčno pravico, kjer se jih more postaviti neposredno v kraju pridobivanja kuriva. Tega pa na Gorenjskem ni.

Druga važnost bi bila, da bi si posamezne občine same, mogoče z deželno pomočjo, zidale lastne manjše elektrarne. Gotovo je, da bi bilo to neracijonelno, ne samo radi številnega osobja, ki bi ga obrati zahtevali, temveč tudi investicijskih stroškov, ki bi bili pri taki razdelitvi večji kot pri predmetnem deželnem projektu.

Ostane tretja možnost, namreč da se preskrbi z elektriko Bled, čigar potreba v tem oziru je največja in najnujnejša in se ostalih devet občin ne vpošteva. Ne oziraje se nato, da čuti danes tudi prebivalstvo ostalih občin potrebo po električni luči in sili — znano je, da so hotele te občine same skupno zidati Završniško centralo — moram naglašati, da po našem mnenju kalorična silnica samo za Bled ne bi bila racionelna. Taka centrala bi morala imeti stroje za kakih 300 K S in bi morala stati v bližini kolodvora radi dovažanja potrebnega kuriva. Glavni konsum pa bi bil na nasprotni strani jezera v Gradu in v Želečah. Sicer pa so vile raztresene okrog celega jezera. Izključeno je vsled tega, da bi se izhajalo z istomernim tokom, pri čemer bi bila dana možnost akumulatorjev, ki služijo za oddajo toka v času izvanredne obtežbe in ponoči, ko je občna uporaba nizka. Proizvajanje visoko napetega vrtilnega toka pa zahteva, da teko stroji v centrali neprenehoma noč in dan, torej tudi v času malega konsuma mogoče le kakih 20 K S. Veliki stroji bi pri tem jako neracijonelno delali, uporaba več manjših enot bi pa zopet investicijske stroške znatno zvišala. Taka kalorična centrala bi rabila menda za obrat ne dosti manjše število osobja kot vsa deželna elektrarna ob Završnici. Deželna elektrarna bo rabila gotovo število osobja za nadzorstvo daljnovodov, kalorična centrala pa večje število osobja v centrali sami za večjo strežbo strojev. Strojnike najeti se za sezijo, bi pa bilo neprimerno, ker slab strojnik v hipu lahko več pokvari kot znaša vsa njegova letna plača.

Vpoštevati pa je tudi, da imajo cene kuriva, najsibo premog ali surovo olje, raščočo tendenco. Surovo olje za Diesel-motorje se je od leta 1911. do danes, to je v treh letih, podražilo za 76%, od 7 K 50 vin. na 13 K 20 vin. Obče znano je, kako izdatno so v zadnjih letih zrasle cene premoga; sicer se vrši ta proces počasneje kot pri surovem olju, ali tem sigurnejše. Mimogrede naj še omenim, da bi se pri izberi motorjev za kalorično centralo (v poštev pridejo parni stroj, motor na surovo olje (Diesel) in motor na plin) tehtnica gotovo nagnila na stran parnega stroja (v mislih imam lokomobilo). Diesel-motorji zahtevajo večjih investicijskih stroškov kot lokomobile, kar bi prišlo za eventualno bleško napravo, ki bi bila le v seziji — torej okroglo dva meseca — polno obtežena, več v poštev, kot razlika v stroških kuriva. Diesel-motorji bi morali biti tudi večji kot lokomobile in vsled tega zopet dražji, ker se tak motor ne da obtežiti nad svojo nominalno silo, medtem ko je to za kratek čas pri lokomobilah brez pomisleka mogoče. Bled pa bo rabil v izvanrednih slučajih, kakor n. pr. 18. avgusta, znatno več kot normalno v sezijskem času. Deželna elektrarna nasprotno ne bo čutila tega neenakomernega konsuma na Bledu, prvič, ker je v tem letnem času julija in avgusta meseca v Završnici zmirej nadnormalna voda, drugič pa, ker bo elektrarna po potrebi vodo zbirala, oziroma porabljala. Če bi rabil Bled dne 18 avgusta 200 K S več kot normalno, bi to silo potreboval le tekom dveh ur, od 8. do 10. ure zvečer. 22 ur bo elektrarna vodo v to svrho lahko nabrala, tako da bi čutila to izvanredno obtežbo za ta dan le z 18 K S.

Iz teh izvajanj sledi, da bi bil Bled sam zase vzet slab konsument, za kako elektrarno v velikem okvirju pa in posebno za deželno elektrarno, ki računa z akumulacijo vode, pa neenakomerni konsum, ki je pričakovati, ne pride v poštev. Nadalje sledi, da bi bila kalorična centrala za Bled neracionelna, brez upa na rentabiliteto, izvzemši mogoče, da bi oddajala tok po izredno visoki ceni, s čimer bi bilo sicer tujcem pomagano, ki bi dobili zahtevani komfort, ne pa domačinom.

O tem, ali bi bilo primerno vporabljati za javno razsvetljavo na Bledu nove svetilke za petrolej ali bencin, menda ni treba obširneje razpravljati. Omenim le, da rabijo take svetilke natančno strežbo, ki stane približno toliko kot za kovinske žarnice z veliko svitlostjo vporabljeni tok.

Preidem na drugo točko svojih izvajanj, to je rentabiliteta deželne elektrarne pri Žirovnici.

Predvsem moram naglašati, da je vsak rentabilitetni račun za tako podjetje zgrajen na podlagi toliko premis, da je brez prave praktične vrednosti. Bodoče odjemalce že danes zavezati za odjemanje toka, je kratkomalo nemogoče. Istotako je jasno, da neobvezne poizvedbe po konsumu, ki so se sicer vršile, ne dajo točne slike bodočega faktičnega konsuma, oziroma bodoče rentabilitete. Vsak rentabilitetni račun na tej podlagi bi bil torej napačen.

Statistika nam pa pove, da so dosegle elektrarne v zgolj poljedelske svrhe, na primer na Wirtemberškem, že v prvih letih za oddajo toka v svrho razsvetljave in motorne sile povprečno dohodke 8 mark (torej skoro deset kron) na glavo prebivalstva. Seveda so tudi elektrarne, ki ne dosegajo teh uspehov. Vzrok tiči skoro izključno v vporabljenem ceniku, ki se ne prilagoduje potrebam in zahtevam prebivalstva. Če bi mogli mi isto doseči, bi bila rentabiliteta deželne elektrarne dana brez priklopitve večje industrije, brez obrti, brez večje javne razsvetljave in brez letovišča. Seveda ne moremo mi precej od začetka isto doseči, ker ljudstvo še ne pozna vporabe elektrike in je je treba še podučiti; skratka, ker moramo računati z drugimi razmerami. S takim začetnim primanjkljajem bi se dalo na dvojen način postopati. Če se smatra deželna elektrarna zgolj kot podjetje (kar pa ni), bi se moral dati tak primanjkljaj na račun investicijskih stroškov, kakor se to godi pri vsakem podjetju. Sicer pa bi se po mojem mnenju tak primanjkljaj lahko tudi dal na račun gospodarske povzdige Gorenjske, pred vsem se odpomore primanjkljaju delavnih moči v kmetijstvu. Brez moderne razsvetljave se pa tudi tujski promet ne more razviti in s ceneno motorno silo se najbolj pospešuje obrtništvo.

Brez dvoma se pa bo kmetijstvo in obrtništvo razvilo in znatno pripomogio k rentabiliteti deželne elektrarne. Namen deželne elektrarne: vse panoge gospodarskega življenja pospeševati, pa vendar ni smatrati za špekulacijo. Naravno pa je ,da se bo moralo vodstvo držati zdravih trgovskih načel in po teh uravnati svoje postopanje.

Kakor sem že prej na kratko omenil, tiči po mojem mnenju vsa skrivnost rentabilitet elektraren v ceniku, ki se mora prilagoditi ne le potrebam, ampak tudi zahtevam prebivalstva. Izraziti se mora že v ceniku, da elektrika danes ni več luksus samo za bolj situirane sloje, temveč da elektrarne le tedaj zadostijo svojemu namenu, če nudijo elektriko za razsvetljavo in gonilno moč najširšim slojem. Cenike za deželno elektriko je deželni odbor že odobril. Dovolil bi si pa pri tej priliki opozoriti na nekatere točke. Za razsvetljavo bi se oddala 16svečna kovinska žarnica po 80 vin. mesečno, dve taki žarnici na menjalni stik, tako da obe istočasno ne moreta goreti (na primer ena v kuhinji, druga v sobi) za 96 vin. Mislim, da si za to ceno vsak delavec in kajžar lahko omisli električno razsvetljavo, posebno če se mu plačilo inštalacije olajša z obroki. Da morajo letovičarji pri odjemanju toka za razsvetljavo po številu več plačati kot domačini, je upravičeno, ker se vsa vsota za obrestovanje, amortizacijo in vzdrževanje žične napeljave razdeli le na dva meseca. S tem so pa pravzaprav prizadeti bolj posestniki vil nego domačini. Slednjič še omenim, da upam, da se tudi pavšalni cenik za motorje v poljedelske svrhe, ki jemlje za podlago velikost obdelanega posestva po hektarih in število živine, prilagoduje kmetskim zahtevam in nazorom.

Za nadaljno presojo rentabilitete so važni investicijski stroški, kakor je bilo to pravilno v javnosti večkrat povdarjeno. Pri tem se vzamejo za podlago gradbeni stroški za konjsko silo na turbinskem valju, in sicer vpoštevši srednjo letno delamožnost centrale. Številke, ki so bile v tem oziru podane v javnosti, varijirajo od 1000 do 1500 kron za konjsko silo. Deželna elektrarna ob Završnici, vpoštevši njeno srednjo delozmožnost na podlagi 750 sekundnih litrov pri 24urnem obratu, ne bo spodnje meje prekoračila. Če se pa vpošteva le dnevne obrate, tako da se ponoči nabrana voda čez dan spusti, se zviša njena razpoložljiva sila na dvojno in investicijski stroški za povprečno konjsko silo padejo na polovico, to je 500 kron. Pri tem sem pa še stopnjo, ki se sedaj gradi, obremenil s kupninami vseh vodnih pravic na Završnici, kar ni pravilno, ker si je dežela s tem pridobila pravico na celo završniško silo z okroglim strmcem 450 m, od katerega se sedaj izkoristi le spodnji del, to je okroglo 160 m strmca. Generalni projekt za zgornji strmec Završnice je bil od c. kr. glavarstva že komisijoniran.

Iz tega sledi, da je vodna sila ob Završnici vsekakor primerna, da se izkoristi in da bo deželna elektrarna pri primernem konsumu — ki ga seveda precej od začetka ni pričakovati — lahko aktivna. Seveda se bo završniška vodna sila vsled možnosti nabiranja vode še izdatno racionelnejše (mogoče na trojno normalno delomožnost in več) izkoristila, če bo elektrarna enkrat spojena z drugimi ob Savi. Pri določitvi velikosti strojev smo to že danes vpoštevali in vsled tega so večji stroški v prej navedenih istotako že vpoštevani. To se pa vendar ne pravi, da smo »konja podkovali na ušesih.«

Slednjič bi si še rad dovolil na en mogoč očitek anticipando odgovoriti. Gre se za daljnovode. Mogoče se nam bo v bodočnosti enkrat očitalo, da za napeljave preveč investujemo. V tem oziru opozarjam, da tako deželne kakor komunalne elektrarne ne morejo postopati zgolj iz trgovskega vidika. Šlo se bo mogoče za to, gotov kraj ali pokrajino gospodarsko dvigniti, četudi ni, vsaj ne za dalj časa, pričakovati rentabilitete potrebne napeljave. Po mojem skromnem mnenju bi bilo primerno, da dobijo elektrarne v teh slučajih a fond perdu podpore iz javnih sredstev, bodisi državnih, bodisi deželnih, kajti daljnovode, ki prevažajo nadomestilo za petrolej, premog in drugo kurivo, je danes smatrati ravno tako za prometne zveze kot ceste, železnice in — last not least — vodne kanale. (Dobro!)

DEBATA.

K besedi se oglasi contra poslanec

Ribnikar.

Mnenja obeh deželnih strokovnjakov nas niso zadovoljila. Na glavno vprašanje nista odgovorila, namreč na vprašanje glede rentabilitete. Slišali pa tudi nismo računov glede investicij in še bodočih stroškov. Po mojem se je porabilo že okoli 500.000 K, plače in diete bodo stale do dograditve 200.000, stroji 200.000, druge naprave 100.000, omrežje, kabli in drugo 400 tisoč kron, transformacijske postaje 100.000, torej bo znašal investiran kapital minimalno 1 milijon in pol kron. Osobje bo na leto minimalno stalo 18 tisoč kron, olje 1000 kron, davki, pristojbine 2000 kron, glavno pa je obrestovanje, 77.000 kron, amortizacija (20-letna 5 odstotkov) tudi okroglo toliko, vpoštevati je elementarne nesreče (Zajec: Če pride sodni dan, bo pa vsega konec!), vzdrževalne stroške 15.500 K; skupni izdatki letno torej minimalno 191.500 kron. Govornik ceni nato množino oddaje toka za razsvetljavo in kmetijske motorje na leto in pride do zaključka, da bodo znašali letni dohodki 100.000 kron, torej nad 90.000 K deficita na leto. (Govornik pripominja, ko govori o dohodku iz žarnic, da, če treba, dá na razpolago deželnim strokovnjakom dotično literaturo. — Velika veselost.) Govornik pravi, da bi vsak veleindustrijec storil po njegovem mnenju bolj prav, da si omisli Dieselmotor ali lokomobilo, ker je veliko cenejše. (Ugovori.) Govornik je na podlagi od dežele sklenjenih tarifov prepričan, da bo deželna elektrarna tako draga, da bo industrijo celo spodila iz dežele. (Veselost.) Govornik trdi dalje, da hoče dežela s svojimi tarifi odreti tudi kmeta. (Ironični medklici od strani večine.) Moje številke so v velikem nasprotju z onimi deželnih strokovnjakov. (Veselost.) Priporoča končno, naj se potom posebnih strokovnjakov preišče rentabiliteta deželne centrale.

Jarc

pravi, da ga izvajanje strokovnjaka (Veselost) Ribnikarja ni prepričalo. Denimo, da bi se poklical cel cent strokovnjakov v deželno zbornico in da bi se izkazalo, da je deželni odbor imel prav in da so imeli prav deželni strokovnjaki, kaj bo posledica? Vaši listi, ki jih krije dr. Tavčar s svojo avtoriteto (Dr. Tavčar ugovarja), bodo slejkoprej lagali. (Pritrjevanje od večine. — Dr. Tavčar: Mi se ne pustimo napadati! Razburjenje. — Razni medklici. Deželni glavar pokliče dr. Tavčarja, dr. Trillerja in dr. Novaka opetovano k redu.) Slejkoprej bodo imeli v njih besede lažistrokovnjaki in razne histerične babe. (Veliko pritrjevanje večine in ploskanje.) Mi smo mislili, da boste lojalna opozicija, kakor je v drugih zastopih na svetu. Kaj vidimo? V vašem časopisju je odprta pot vsaki laži in obrekovanju! (Pritrjevanje.) Vzrok je, da niste disciplinirani in nočete biti, da je vaša stranka hlapec svojega časopisja. (Medklici dr. Tavčarja.) S tako stranko ne moremo sedeti pri eni mizi in stvarno razpravljati. Vse vaše delo

tu je sama negacija, vaše glavno delo je v vašem časopisju. Vi ne poznate nobene lojalnosti. (Medklici dr. Tavčarja. — Reisner: To je drugi dogovorjeni napad! Vrzite nas vun, če hočete! — Dr. Tavčar: Kaj še! — Glavar pozove k miru.) Mi pa bomo, le še okrepljeni po teh napadih, šli naprej za korist slovenskega ljudstva! (Veliko odobravanje in ploskanje.) Govornik je stavil

predlog:

Deželni zbor zaupa dosedanji akciji deželnega odbora glede Završnice in preide preko predloga dr. Trillerja na dnevni red.

Dr. Triller

izvaja, da so izvajanja deželnih strokovnjakov tudi njega razočarala. Voda na Završnici glasom parera g. Geilhoferja samega pade za tri mesece na nizko stopnjo. Izvedenci trde, da bodo vsled tega stroški za bajerje napravili Završnico suho. — Kar se tiče rentabilitetnega računa, je danes po referatu gospoda dr. Serneca vse le še bolj nejasno. Priporoča zato še enkrat svoj predlog glede posebne komisije za preiskavo završniške naprave.

DR. LAMPE.

Vsak, komur je na tem, da se stvar pojasni, mu mora stvar biti zdaj zadosti jasna. Deželna tehnika sta podala stvarno poročilo. Dr. Triller je stavil predlog, da se izvoli peteročlanski odsek, ki bi mogel pritegniti tudi objektivne strokovnjake.

Zakaj tak peteročlanski odsek, saj imamo deželni odbor, ki šteje z gospodom glavarjem celo šest članov! (Veselost.) V tem deželnem odboru so zastopane vse stranke, ima vsak teden redne seje in se vse natančno presoja in pretehta in zato je deželni odbor veliko bolj stvaren forum kakor tak odsek, ki bi prišel parkrat skupaj. V dr. Trillerjevem predlogu je videti samo nezaupnico nasproti deželnemu odboru in z njim dr. Triller, ki je sam deželni odbornik izreka sam sebi nezaupnico. (Pritrjevanje.) Mi deželni odborniki smo vzeli vso odgovornost nase, jo nosimo pred vsem ljudstvom in ne rabimo nobenega odseka, da bi jo nanj odvalili. (Živahno pritrjevanje.)

V dr. Trillerjevem predlogu tiči še neka druga ost, on zahteva, da morajo deželne projekte in naprave v roke dobiti stranke. To je tista objektivna stran predloga. (Veselost pri večini. — Razni medklici in ugovori od narodno-napredne strani.) Jaz ne morem za kaj takega glasovati in zlasti odklanjam, da bi narodno-napredna stranka pri tem kaj besede imela. (Veliko pritrjevanje večine.) Od začetka že, ko je prva beseda o deželnih električnih napravah padla, je ta stranka le razdiralno delovala in je njeno delo bilo kranjski deželi le v škodo. (Živahni klici: Tako je!) Mi smo pri tej akciji vedno le zgolj koristi kranjske dežele pred očmi imeli, kako bi jo gospodarsko dvignili, vaša stranka je pa proti tem koristim šla v boj. Toda mi se nismo dali omajati! (Pritrjevanje.) Jaz narodno - napredni stranki odrekam vsako kvalifikacijo za tako objektivno presojo. (Dobro-klici pri večini. — Dr. Tavčar ugovarja.)

Vi imate svoje izvedence. Eden izmed teh je Ribnikar. (Veselost pri večini.) Ne vem, kje je on elektriko študiral. Na vsak način vi živinozdravniku verjamete o elektriki, deželnim strokovnjakom inženirjem pa ne — to je lepa perspektiva za peteročlanski odsek. (Velika veselost pri večini.) Ribnikar je glede rentabilitete veliko številk povedal. Jaz sem tudi računal, pa sem prišel do čisto drugačnih. Pri takih velikih podjetjih splošnega narodno-gospodarskega pomena se taki zanesljivi računi ne morejo delati. Kje se je pa delal rentabilitetni račun pri mestni elektrarni? (Dr. Tavčar: To je pa privatno podjetje, to nas nič ne briga! — Klici od večine: Mestna elektrarna je vendar mestno podjetje! — Dr. Tavčar prizna. — Veselost.) Drugi vaš izvedenec je Milan pl. Šuklje. Ta je v časopisu dr. Tavčarja (Dr. Tavčar: Žalibog ni moj! — Ugovori od večine. — Dr. Tavčar: Jaz imam samo 70 delnic. — Dermastia: Dr. Tavčar in cenjena njegova družina ima večino vseh delnic! — Deželni glavar: Pustimo to stvar; ta spada na občni zbor Narodne tiskarne. — Veselost.) že odpočetka prišel z lažjo, da jaz projekte in račune v svojo miznico skrivam. To je laž. Potem očita meni in dr. Sernecu, da sva v nek nemški strokovni časopis spisala članek, nato pa da sva o njem v »Slovenca« poročala in se tu drug drugega hvalila. (Veselost.) Ne jaz, ne g. Sernec nisva tega članka pisala. Tako ta strokovnjak laže. (Jarc: C. kr. uradnik!) Potem napada deželni odbor, češ da »z vsemi sredstvi nasilnosti in lokavosti« operira. (Ogorčenje.) Tako piše profesor c. kr. obrtne šole! (Ponovno ogorčenje in klici.) Ta nečuvena impertinenca c. kr. profesorja kaže, kako globoko smo padli na Kranjskem, ko profesorji pišejo v vaše liste. (Dr. Tavčar: Saj je podpisan!) Ravno zato ga bomo še bolj prijeli. Takih napadov na deželni odbor ne bomo trpeli. Nadalje očita, da vse »skrivamo pred legitimnimi ljudskimi zastopniki«. Tudi to ni res, vsak legitimni ljudski zastopnik ima pogled v projekte. Ta Milan pl. Šuklje zasramuje tudi deželni odbor, češ da slepo »tava« za nami, sramoti pa tudi svojega očeta, bivšega glavarja pl. Šukljeta v Pavšlarjevi zadevi. Nadalje piše o »umazanih jarkih«, v katerih da je izginil melioracijski zaklad (Ogorčenje) in mene osebno napada, da sem Pavšlerja spravil v konkurz. To sem že pojasnil. Taki so vaši izvedenci. In ko je ta človek ta pamflet že spisal, je imel predrznost, da je stopil pred svojega kolego g. Srneca in zahteval od njega za svoje nadaljnje napade vpogled v deželne projekte. (Čujte!) Dobil je vpogled — skozi vrata! (Veliko odobravanje in veselost. — Klic: To je Srnec dobro napravil!) Končno pride in nam še očita, da smo pri razpisu mašinelnega dela postopali nepravilno in da obstoja med deželnim odborom in A. G. »Union« že predpogodba! To je impertinentna infamnost. Dela so se pravilno razpisala, povabljene so bile vse firme in deželni odbor je popolnoma prost, da izbere, kar bo bolj v korist deželi. Vaš čudni izvedenec (Dr. Tavčar: »Naš!« — Piber: Vaš, Vaš! — Jarc: Vsakega se branite.) pravi, da se v lastni režiji najdražje gradi. (Veselost.) Pri takem strokovnjaku je to res verjetno. (Ponovna veselost.) Milan pl. Šuklje nam tudi očita, da nismo sprejeli ponudbe, da sprejemamo dva mesta v upravnem svetu »Leykam-Josefsthal«. O dveh ne vem, vem o enem. »Leykam« nam je ponudil nasproti bivšemu deželnemu glavarju pl. Šukljetu eno upravno mesto, in to takrat, ko je družba od nas zahtevala milijone! Ko je pl. Šuklje to meni čisto pravilno povedal, sem dejal: Tega nikakor ne sprejmemo! (Veliko odobravanje.) Morda bi bil kdo od vas to storil. (Jarc: Hribar.) On nam očita, da ne uživamo renomeja pri veliki industriji. Jaz sem še nedavno govoril z odličnimi zastopniki veleindustrije in vsi priznavajo, da je naše delo epohalnega pomena. Nasprotni so nam le tisti, katerim se ne damo odreti. Kakor se nismo dali Pavšlarju, tako se ne bomo dali še manj tuji družbi, ki v naši deželi vse ugodnosti uživa. (Veliko pritrjevanje.) Damo to, kar je prav, in nobenega vinarja več! (Dobro!) Milan pl. Šuklje pa se še predrzne reči, da smo mi začeli proti papirniški družbi »umazan boj«, da smo vevško delavstvo nahujskali k štrajku, da so »Zajci in Pegani« delali »krvavo barantijo s človeškim mesom«. To je infamno obrekovanje. (Klic: Šuft!) Mi smo delavcem stavko, ki je izbruhnila ob balkanski krizi, ob času najslabše konjunkture, odsvetovali in »Zajci in Pegani« so vse storili, da se je stavka privedla k srečnemu koncu. In zdaj pride infamni vaš izvedenec in nam očita »krvavo barantijo s človeškim mesom«. (Ponovni klici: Šuft!)

Potem se pa vi čudite, če smo ogorčeni, če se ne pustimo na tak način napadati in obrekovati. Ali naj se jaz takim izvedencem podvržem? Ne takim izvedencem, ne taki stranki, ki take izvedence jemlje v zaščito, se ne bomo podvrgli. Očitate nam enkrat, da bo Završnica imela preveč moči, drugič, da je bo imela premalo. Završnica bo imela toliko stalne moči, da jo bomo dobro amortizovali, ko se ljudstvo elektriki privadi. Konštatiram, da ne jaz in gotovo po mojem mnenju tudi ne večina ne rabimo nobenega odseka, ne rabimo nobenih vaših izvedencev! (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Glavar prekine sejo, ki se nadaljuje popoldne ob 3. uri.

Dnevne novice.

+ **Dr. Tavčarjeva liberalna morala.** Znano je, da se dr. Tavčar rad skriva za druge. Posebno, kadar se je v njegovih listih rodila kaka neumnost, on noče biti kriv in zataji, če treba, vse svoje sotrudnike. Pri tem se dela tako, kakor bi bil on eden najzadnjih delničarjev »Slovenskega Naroda, katerega v »Narodni tiskarni« le milostno trpe. Tako obnašanje dr. Tavčarja se nam mora gabiti! On ima večino delnic »Slovenskega Naroda«, njegova prepoved je merodajna za pisavo tega lista, zato je tudi on za vse, kar je v »Narodu«, v prvi vrsti odgovoren. Obnašanje dr. Tavčarja pa je pod vsako kritiko. Najprej daje v »Narodu« prostora histerični babnici za napade na slovenske denarne zavode, da se 20. septembersko junaštvo ovenča z zaslugami za nemške denarne zavode, potem pa lastnik »Slovenskega Naroda« te napade, katere bi lahko preprečil, obžaluje. In tako je z vsemi Theimeričnimi izbruhi. Ko liberalci čutijo, da bi se utegnile Theimeričine pravljice maščevati s tem, da posvetimo v resnične zakotnosti rodbinskega življenja liberalcev, tedaj »Narod« Theimerici zapro in jo »obsojajo«. In ko je blamirana histerična elektrika Milana pl. Šukljeja, tedaj dr. Tavčar ne čaka niti petelinjenega petja in že zataji vse, kar je »Narod« prinesel liberalcem kot sveto in čisto resnico o električnih centralah. Dr. Tavčar je prvi, ki danes kriči, da je vse skupaj, kar je v liberalnem časopisju, nič vredno, da bo pa jutri njegovo časopisje z istimi nesramnostmi nadaljevalo. To je taka morala, da si celo liberalni naročniki dr. Tavčarjevega časopisja morajo tiščati nosove!

+ **Pittreich in slovenski sodniki.** Mariborska »Straža« priobčuje pod naslovom »Slovenski sodniki, v taki luči ste« zanimiv članek, v katerem čitamo:

»V imenu S. K. Z. je šel pred kratkim poslanec dr. Verstovšek zopet k ekscelenci Pittreichu in ga v poldrugournem razgovoru natančno informiral, kako vre med slovenskim ljudstvom zaradi sodnijskih razmer in kako nezaupanje uživa ljudstvo do sodnij na Slovenskem. Vsa druga izvajanja Pittreichova in utemeljevanje si prihranimo za drugo pot. Dolžnost naša pa je, da opozorimo slovenske sodnike, kakšno mnenje ima višja sodna oblast o njih, kako jih kvalificirajo personalni senati, kako jim ti zapirajo vsled kvalifikacije najboljša mesta. Ekscelenca Pittreich je izjavil, da ne more na boljša mesta na Štajerskem in Koroškem nastavljati slovenskih sodnikov in tudi na Kranjskem mora paziti, da nastavi le zmožne uradnike. Očital je slovenskim sodnikom, da se nič ne učijo, da imajo preozko duševno obzorje, da so v uradih navadni mehanični stroji, da niti ne čitajo dnevnikov, da strankarska strast tako zaslepi posamezнike, da če berejo »Slovenski Narod«, ne berejo niti »Slovenca«, nadalje, da čitajo kvečjemu še kak list, ki je za širše ljudstvo, sploh je označil slovenske sodnike kot jako zaostale uradnike, katere baje nemški sodniki visoko nadkriljujejo. Povdarjal je, da moramo biti pripravljeni, da bo še manj slovenskih sodnikov imenoval na boljša mesta.

Poslanec dr. Verstovšek je odločno protestiral proti takšnemu domnevanju in konstatiral, da je znana ta kvalifikacija personalnih senatov, iz katerih so vrgli vse slovenske sodnike.

Opozarjamo pa javnost na to dejstvo, da bo poučena o tem stališču in pozivamo slovenske sodnike, da store svojo dolžnost. To vprašanje se ne tiče njih samih kot oseb, ampak je važno socialno vprašanje. Preskrbovanje velikega dela naših slovenskih pravnikov s službami je delo za narodno dobrobit, — torej skupen interes celega slovenskega naroda. Če ste slovenski sodniki krivi zares, da je prišlo do takega mnenja o vaši zmožnosti in vaši delavnosti, potem boste dajali vi račun slovenskemu narodu. Ker pa vemo, da je sodba o vas neopravičena in da ste povsod samo zaničevani in zapostavljeni, smo tudi prepričani, da boste storili svojo dolžnost in branili svoj ugled pred nečuveno krivično sodbo iz najvišjega mesta.«

+ **Druga tožba dr. Kreka proti Kamili Theimer.** Danes je vložil dr. Krek po svojem zastopniku dr. Vladislavu Peganu proti Kamili Theimer novo tožbo zaradi nezaslišano žaljivih očitanj v članku »Moje upravičenje«, ki je izšel v št. 222. »Slovenskega Naroda« v soboto, dne 27. septembra 1913.

+ **Nizkotni napadi »Slovenskega** Naroda«. »Narod«, ki sicer upogiblje hrbet pred vsakim, ki polaga svojo roko na liberalno stranko, je napadel prav nizkotno žandarmerijskega inspektorja fldm. **Tišljarja,** češ da protežira svoje ljubljence. Da »Slovenskemu Narodu« ni všeč ne žandarmerija ne policija, to dokazujejo septemberski dogodki, ker so ribarili v kalnem različni liberalci. Znano pa nam je, da ravno žandarmerijski oficirji vrše svoje dolžnosti v višji meri, kakor pa oni, ki pobirajo svoje instrukcije v »Slov. Narodu«. Stotnik gospod **Humer,** ki ga napada »Slovenski Narod«, je, kakor splošno znano, najbolj objektiven in svojemu moštvu naklonjen predstojnik. Pisarjenje tega lista je podlo obrekovanje. Sicer pa zahteva vojaška disciplina, da posvari ali kaznuje onega, ki se je pregrešil proti predpisom. O šikaniranju moštva ne more biti niti govora.

+ **Zmede na Hrvaškem.** Iz Zagreba poročajo: Tu se sodi, da se je Rauchova akcija v Budimpešti izjalovila in da je Tisza Rauchove predloge odklonil. To dokazuje tudi dejstvo, ker je bil Accurti premeščen k septemvirilnemu sodišču, kjer ne bo kot politik prišel več v poštev. Rauchove načrte je onemogočil z ozirom na razmere v Bosni in Hercegovini dr. Bilinski. V Zagrebu se sodi, da hoče Tisza položaj na Hrvaškem razvozljati s pomočjo hrvaško-srbske koalicije. — Dunajskemu poročilu, da nameravajo hrvaško krizo rešiti s pomočjo dela unionistov, z nekaterimi člani stranke prava in z delom koalicije, tudi tu verujejo. Gre za skupino dr. pl. Czernkovicha in za zmernejše sloje hrvatsko-srbske koalicije, ki bo ostalo nekaj časa skup, a se pozneje loči radikalno krilo od nje, ki bo tvorilo opozicijo, ki pa vladi ne bo storila prevelikih ovir. Seveda se mora s to kombinacijo računati šele po volitvah v sabor.

— **Smrtna kosa.** Dne 29. septembra je umrl 80 let stari Anton Sakl. Bil je logar na posestvu prejšnjega mokronoškega graščaka barona Berga, ki je imel tudi v trebelski občini obširno gozdno posestvo. Po odhodu barona Berga je kupil malo posestvo, pri katerem je bila gostilna. Bil je sicer trd Nemec, toda prijazen in pravičen do domačinov.

— **Umrl** je v Zagrebu orglarski mojster Sebastijan Dobnik, star 80 let.

— **Gorenjski brzovlak** bo od jutri naprej svojo vožnjo tako pospešil, da bo na progi Jesenice—Ljubljana pridobil eno uro vožnjega časa. Radi mnogih hudih ovinkov pa ne bo vozil povsodi z enako hitrostjo, marveč bo vozil hitreje le ondi, kjer proga ravno teče, in sicer bo vozil tod s približno brzino 80 km na uro. Od 1. oktobra dalje bo brzovlak poleg monakovskega voza imel tudi poseben direkten dunajski voz.

— **Za glagoljico.** Duhovniki, zbrani na sestanku v Spljetu 29. septembra, so soglasno sklenili škofu predložiti prošnjo, da se ohranijo starodavne pravice za uporabo glagoljice v cerkvah spljetske škofije. Na Sv. stolico se pa pošlje spomenica, v kateri se zahteva, naj poseben papežev delegat prouči in potrdi stoletne pravice hrvaškega naroda do uporabe glagoljice.

— **Liberalna gasilska zveza** je izvolila za svojega načelnika lastnika ljubljanskega »slovenskega« pogrebnega zavoda Josipa Turka.

— **Za izrednega profesorja slovanske filologije na graški univerzi** je imenovan dr. Rajko Nachtigal, doslej docent na eksportni akademiji na Dunaju in lektor na dunajski univerzi.

— **Poizkušen atentat na zadrskega vladiko Brankovića.** Ko se je zadrski pravoslavni vladika Branković 22. septembra vračal s pastirovanja, se je na nekem mostiču pred siveriško postajo izpod vlaka začul precejšen pok. Dognali so, da je nekdo natrešel dinamita, ki naj bi bil most in vlak vrgel v zrak. Ker je pa zlikovec pozabil — ali ni imel — položiti tudi kapico, se dinamit ni vnel. Storilca še niso izsledili.

— **Mrtvo truplo** so našli minulo soboto na neki njivi ob cesti med mengiško zalogo pive in Lescami. Truplo je bilo krog 70 letnega moža z razgaljenim gornjim telesom in veliko rano na glavi. Krog je bila raztresena obleka, zavoj in en nož. V suknji so našli delavsko knjižico, glasečo se na ime Antona Langer, roj. l. 1834. v Češnjici pri Bohinjski Bistrici, oženjen, kamnosek. Pokojnik je bil vdan žganju in je sodnozdravniška obdukcija dognala, da je umrl vsled srčne kapi. Rana na glavi je starejša in ni v nobeni zvezi s smrtjo.

— **Tat pod posteljo.** 15 letni Franc Mikolič iz Želimelj je prišel te dni obiskat svojega sorodnika, ki je uslužben pri gostilničarju Škulju v Florjanski ulici. V petek zvečer je izmaknil neki ključ in šel v prvo nadstropje, kjer so gostilničarjevi otroci že spali, poizkušat, da bi prišel v stanovanje. A ključ ni bil pravi. Nato je vdrl v služkinjino sobo in ji iz torbice ukradel zlat prstan in denarnico z manjšo svoto. Medtem so se zbudili gostilničarjevi otroci in začeli klicati na pomoč. Mikolič se je skril v sosedno sobo za tujce in zlezel pod posteljo, kjer ga je gostilničar tudi našel. Zaklenili so ga v sobo in poklicali policijo, ki ga je izročila okrajnemu sodišču.

— **Ukradeni hranilnični knjižici.** Matevžu Peternel z Dovjega, ki je uslužben na žagi na Jesenicah in tudi ondi stanuje, je bilo iz zaklenjenega stanovanja in kovčka ukradenih dvoje hranilničnih knjižic, glasečih se na ime Marije Peternel (1200 kron) in Matevža Peternel (500 K) v skupnem znesku 1700 K. O storilcu še ni nobene sledi.

— **Samoumor.** Danes se je v Bistri pri Vrhniki pod kozolcem g. Kobija obesil ob 11. uri dopoldne Jože Jurič, 52 let star, doma baje iz Domžal. Vzrok alkohol in pa rodbinske razmere. V zadnjem času je delal pri g. Kobiju. Obešenec je sedel, ko so ga dobili.

— **Umrla** je gospa Marija Majcen, rojena Zupančič, posestnica iz Mokronoga, stara 53 let.

— **Nevarno je obolel** v Belgradu kustos »Narodnega muzeja« naš rojak dr. Niko Zupanič.

— **Cvet in sad.** Na vrtu g. Antona Sackl je razvila v teh mrzlih, pustih dneh jablana cvet. Nekaj ga vam prilagam. astnik cveta ni videl, ker je ravno danes umrl. Umrl je torej v cvetju.

— **Avtomobilska zveza med Rakekom in Prezidom** na Hrvaškem, ki je bila že parkrat napovedana, se je vendarle otvorila. Do preklica je vozni red sledeči: Oghod z Rakeka ob 8. uri zjutraj in ob 3. uri popoldne. Odhod iz Pre-

zida ob pol 11. uri zjutraj in ob pol 6. uri zvečer. Loška dolina in sosednji okraji na Hrvaškem so s to zvezo veliko pridobili, ker velika oddaljenost od železnice sedaj skoro izgine.

Ljubljanske novice.

lj **Kdo je Milan pl. Šuklje?** Narodnonapredna stranka se v dobi elektrike leščerb ne more znebiti. Ena taka leščerba, katero je danes v deželnem zboru izpihnil dr. Evgen Lampe, je Milan plemeniti Šuklje. Enkrat mora vsak človek priti na konec, in sedaj je menda tudi ta plemeniti inženir na koncu svojega »potovanja«, ker še kaj slabšega si več izbrati ne more. Izbiral in izbral si je namreč že precej vse in nazadnje je prišel do — »Slovenskega Naroda«. Ta napredni »strokovnjak« — ki se odlikuje v umetniškem in inženirskem svetu po tem, da včasih od drugih slabo sestavljene članke podpisuje s svojim plemenitim imenom — je bil par dni, če se je sodilo po liberalnem časopisju, za slovensko napredno življenje največja pridobitev. Ta pridobitev je pa samanasebi res dušeslovna zanimivost: Na graški tehniki je izjavljal, da v poslopju graške tehnike samo nemško govori, potem je zatajil svoje ime, ga primerno preskrpucal ter je hotel s pokvarjenim imenom vzbujati mnenje, da je Francoz in da je to ekscentrično kapaciteto rodil francoski oče. Nato je plediral, naj Slovenci prenehajo biti Slovenci in naj postanejo — Lahi. Ko mu je pri trasiranju na Dolenjskem postalo dolgčas, je na začudenje vseh inženirjev in strokovnjakov, ki njegove duševne zmožnosti poznajo, postal — profesor na c. kr. obrtni šoli v Ljubljani. Njegovo strokovnjaštvo v elektriki utemeljujejo uredniki »Naroda« s tem, da je ta plemeniti junak bil že večkrat tako hajlarsko in nehajlarsko električen (zanimiva poročila o tem so bila svojčas priobčena celo v »Slov. Narodu«), da je prišel opetovano v razne neplemenite konflikte. Liberalna stranka se je danes v deželnem zboru po svojem voditelju dr. Tavčarju tega aristokratičnega strokovnjaka z medklici poizkušala otresti, dasi je v svojem časopisju dala zbirki njegovih bolestno predrznih konfuznosti prostora. Liberalno stranko torej ne more nihče razsvetliti. Milan plemeniti Šuklje ji je pisal o elektriki, pa je od vsega ostalo le nekaj zmešane arogance brez svitlobe. Liberalci naj se tolažijo za poznejše čase: Kadar se bo iz slame delala elektrika, takrat prideta na vrsto strokovnjaka Ribnikar in Milan pl. Šuklje.

lj **Kongregacija gospodov** ima jutri, v sredo, svoj prvi sestanek po počitnicah v Alojzijeviški kapeli od pol osmi uri. Odslej vsako sredo redni sestanki.

— **Ustanovitev domobranskega brigadnega sodišča v Ljubljani.** Z upeljavo novega vojaškega kazensko-pravdnega reda se v Ljubljani ustanovi c. kr. domobransko brigadno sodišče. Ta zakon stopi v veljavo najpozneje z dnem 8. julija 1914, s katerega razloga se morajo dati tej novi oblasti najkasneje do 1. maja 1914 na razpolago potrebna stanovanja in pohištva. Po ukazu c. kr. ministrstva za deželno brambo ima vodstvo tukajšnjega c. kr. domobranskega sodišča skrbeti, da se dobe prostori v privatnih novih stavbah, katere vzame za daljšo dobo v najem c. kr. domobranski erar. Domobranske eraričnе stavbe ne pridejo v poštev. To se javno naznanja s pozivom, da je eventualne ponudbe nasloviti na vodstvo podpisanega sodišča. Kar se tiče števila, velikosti, lege, letne najemščine itd. bodočih sodnih prostorov, je gospodom ponudnikom od dneva tega razglasa do vštevši 15. oktobra 1913 na prosto voljo dano, se natančneje informirati med uradnimi urami pri vodstvu domobranskega sodišča (Poljanska cesta št. 13, II. nadstropje).

lj **Slovensko gledališče.** Gledališke predstave, katere priredijo slovenski igralci v deželnem gledališču dne 4. in 5. oktobra, bodo skromen poizkus vzdržati slovensko dramo po možnosti z ostalimi igralci in člani dramatične šole. Kajti dramski ensemble se je zelo skrčil in šlo je naših igralcev precejšnje število v tujino. Predvsem g. Danilova v Ameriko, g. Bukšek v Osjek, g. Molek v Maribor, gdčni. Vera Danilova in R. Thalerjeva na nemška odra, prva v Steyr, druga v Žatec. Ostali ensemble bo treba izpopolniti, ako bo slovensko občinstvo podpiralo te predstave. — V soboto, dne 4. oktobra, se uprizori prvič E. Girardija življenjska slika »Prestop žene« v proslavo imendana Nj. veličanstva cesarja Fran Josipa. Pri predstavi svirajo bivši člani orkestra Slov. Filharmonije. — V nedeljo se uprizori Leo Steina burka »Gospodje sinovi«. — Predprodaja vstopnic in prednaznanila na lože v trafiki g. Šešarkove.

lj **Razstreljevalna dela v ljubljanični strugi** se sedaj vrše ob levem bregu med Vodmatom in staro cukrarno. Na desni strani je poglobljenje na tem mestu že izvršeno. Za razstreljevanje se uporabljajo dinamitne mine, ki zelo učinkujejo. Gledalcem je priporočati, da stoje raje še nekaj korakov nazaj od zaznamovane črte, ker leti kamenje mnogokrat tudi še čez to črto.

lj **Pri zadnji poroti oproščen — sedaj obsojen.** France Friškovec, 38 let stari posestnice sin v Mengšu, je bil pri porotni razpravi dne 25. avgusta t. l. tožen hudodelstva zažiga, da je zažgal pri posestniku Jožefu Žniderju v Mengšu šupo, vsled česar so bila tudi vpepeljena poslopja sosedov, uničeni so bili tudi poljski pridelki in gospodarsko orodje ter je znašala celotna škoda okroglo 10.000 K. Porotniki so očividno zaradi nezadostnih dokazov obdolženca od zatožbe zažiga oprostili. Ako se pomisli, kake hudobne in nasilne narave da je Friškovec, je gotovo ta oprostilna sodba soobčane vznemirila, zlasti če se pomisli, da je obdolženec na glasu premetenega in brezobzirnega zažigalca, ki je povzročil že celo vrsto požarov, ne da bi se mu dalo hudodelstvo dokazati, kajti on nastopa z veliko zvijačo in premetenostjo. France Friškovec dobro vé, da se ga ljudje boje, in ta strah mu dela očividno nekako veselje, ako z nekako bahavostjo občanom s požigom grozi in jih bega. Že pred zadnjim požigom se je bahal, da zna požar tako zanetiti, da ga nihče pri tem ne zaloti, in če ni dokaza, mu tudi sodnija nič ne more. Vsaj je zažig pri Jožefu Žnidarju že popreje napovedal. Ko je prišel iz zapora, je v občini zavladal splošen strah pred nadaljnimi zažigi. Dne 8. septembra je popival v Cundrovi krčmi v Mengšu, tu se je norčeval, da je imel Jožef Žnidar vsled zadnjega požara itak 500 K dobička, ter pristavil, da se bo še posvetilo. Slučajno je bil pa tamošnji orožnik Adolf Robič priča te grožnje ter je vsled tega Friškovca aretoval. Obodolženec si je gotovo mislil, da se mu itak ne more kaj posebnega zgoditi. Pri razpravi se je vedel nekako samozavestno in je tajil, da bi bil izustil tako grožnjo. Ta lažnjiv zagovor je bil pa ovržen po zaslišanih pričah. Med govorom državnega pravdnika je postal obtoženec, nič dobrega sluteč, poparjen, po razglasitvi razsodbe, s katero je bil zaradi hudodelstva javne sile, povzročene po nevarnem pretenju, **obsojen na štiri leta težke ječe,** se je pričel jokati, soobčani se bodo pa z veseljem oddahnili, ker bodo štiri leta rešeni tega nevarnega malopridneža.

lj **Brazilijska kuga.** Znano je, da ako se Slovenec (Kranjec) izseli, še vedno rad pride domov, kadar si nekoliko opomore. V tem imamo sto in sto dokazov z »Amerikanci« in sploh z ljudmi, ki si iščejo po svetu kruha. Pojavljati so se začeli slučaji, da so se posamezniki začeli izseljevati tudi v Brazilijo. Tamošnji farmerji imajo namreč v to svrho posebne agente, katerim se faktično v mnogih slučajih posreči, da zapeljejo naše ljudi v brazilijsko sužnost. Najrajši imajo cele družine. Obljubijo jim posestva, hiše, živino in sploh vse, kar se potrebuje za gospodarstvo, samo da jih pregovore. En kričeč slučaj: Po Kranjskem je hodil tozadevni agent Jakob Jurca, katerega sedaj sodišče zaradi teh lopovščin že znova išče. Orožništvo ga je prijelo in pritiralo v zapor. Mož je pa tako spreten v svojem poslu, da je tudi tukaj nadaljeval s svojim delom. Kaznjencev ni zamogel pregovoriti za izselitev v Brazilijo, pač pa se mu je to posrečilo pri jetničarju, sodnemu sluga. Mož je že precej v letih, je skusil mnogo po svetu, se boril, da je dobil bore službico sodnega sluge. Nato se je oženil, postal oče peterih otrok in si pred leti priboril definitivnost. Plača je bila še manjhna. Mesečnih 90 kron, prosto stanovanje, kurjavo, luč, obleka pa kuha za arestante so bili njegovi dohodki. Niso pač briljantni dohodki za sedem glav, ali živeti se je pač moralo in moglo. Poleg tega je bil še krojač in je za dom vse napravil sam. Arestant Jurca ga je pregovoril in mož je odpovedal službo ter se s celo družino prav po ceni odpeljal v brazilijsko sužnost. Ta slučaj pač osvetljuje žalostno znamenje avstrijskih razmer, spretnost brazilijskih farmerjev in neukost našega proletarijata.

lj **Opoldanski strel na realki** bo od jutri naprej radi obsežnih poprav izostal. Posameznim interesentom se pa na željo opoldansko znamenje lahko javi po telefonu.

lj **Posestvo g. Plankarja** na Dolenjski cesti je na dražbi kupil gosp. Adolf Hauptmann za 44.000 K.

lj **Salendrova ulica** je za splošni promet zaprta, ker podirajo ondi hišo št. 3, kjer je bila časih »Kmetijska družba«.

lj **Napad na cesti pod Rožnik.** Včeraj zvečer sta bili pri vili Kredarica napadeni dve gospodični. Napadalci so jima vzeli torbici, v katerih sta imeli 15 K denarja. Storilce slede.

lj **Umrli** so v Ljubljani: Lovro Jereb, bajtar, 61 let. — Marija Bergant, tovarniška delavka, 22 let. — Martin Kraker, c. kr. poštni ekspedient v pok., 76 let. — Matevž Podbregar, delavec, 72 let. — Boris Podboj, sin strojevodja južne žel., 1 leto. — Katarina Mubi, žena posestnika, 54 let. — Ivana Csader, vdova c. in. kr. nadporočnika, 83 let.

Zadnje vesti.

AVSTRIJSKE ZADEVE.

Dunaj, 30. septembra. Notranji minister Heinold je bil danes pri cesarju v avdijenci. — V četrtek se sestane skupni ministrski svet, ki se bo bavil s sklicanjem delegacij in večjimi zahtevami za armado. — Cesar pojde baje prihodnji teden v Budimpešto.

CONRAD PL. HÖTZENDORF OSTANE NA SVOJEM MESTU.

Dunaj, 29. septembra. »Neuigkeits Weltblatt« poroča: Kakor se z avtentične strani poroča, so prošnjo načelnika generalnega štaba za odstop na najvišjem mestu odklonili. V poučenih krogih se zagotavlja, da se je prestolonaslednik Franc Ferdinand najtoplejše zavzel za to, da Conrad pl. Hötzendorf ostane na svojem mestu. Tudi Conrad pl. Hötzendorf sam je 28. t. m. brzojavil »Wiener Tagblattu«, da so vse govorice o njegovem odstopu neutemeljene.

KOLERA V GALICIJI IN V BOSNI.

(Prvi slučaj kolere v Sarajevu).

Dunaj, 29. septembra. Sanitetni oddelek notranjega ministrstva poroča, da se je v gališkem okraju Skole pojavil 29. t. m. drugi slučaj kolere.

Sarajevo, 29. septembra. Na koleri je obolel tu kmet Osmanović iz Doboja. Odredili so najstrožje varnostne odredbe in izolirali 25 oseb, ki so stanovali v hiša, kjer je stanoval Osmanović; nadzorujejo tudi strežniško osobje v bolnišnici in izprevodnike vlaka, s katerim se je vozil Osmanović.

VOHUNSKA RAZPRAVA V SARAJEVU.

Sarajevo, 29. septembra. Tu se je danes pričela velika vohunska sodna razprava proti nekemu Jagliciću in dvema njegovima sokrivcema radi vohunstva in radi zapeljevanja k dezertaciji.

DEMONSTRACIJE ZAGREBŠKIH DIJAKOV.

Zagreb, 30. septembra. Zagrebški dijaki so danes vseuč. profesorja Šuflaja, pristaša barona Raucha, vrgli iz kavarne radi neke njegove izjave v mažarskem časopisju.

ALBANSKI BOJI.

New York, 30. septembra. Ameriški listi poročajo, da se mobilizira vsa srbska armada.

Valona, 30. septembra. 300 vjetih srbskih vojakov so peljali v Tiravo. Boji pri Debru so bili strašni. Srbi so imeli 1200 mrtvih. Na albanski strani so se borile tudi žene. Položaj v Bitolju je za Srbe kritičen. Prebivalstvo beži iz mesta.

Belgrad, 30. septembra. »Štampa« poroča, da so Srbi pri Ohridi vjeli 700 Albancev. Srbi imajo 1200 mrtvih in 800 ranjencev.

ALBANCI PROSIJO ZA PREMIRJE.

Belgrad, 30. septembra. Govori se, da je vodja Arnavtov Riza bej predlagal srbskemu poveljniku premirje, da se sovražnosti ustavijo.

ALBANSKA PROVIZORNA VLADA PROSI INTERVENCIJE VELESIL.

Brindisi, 30. septembra. Kemal beg je izjavil, da obsoja akcijo Iz Boljetinca in spričo nevarnosti, da Srbija Albanijo zasede, prosi velevlasti za intervencijo.

MIROVNA POGODBA MED TURČIJO IN BULGARIJO.

Carigrad, 30. septembra. Mirovna pogodba med Turčijo in Bulgarijo je bila včeraj zvečer podpisana. Bulgarski delegat Savov se je zahvalil velikemu vezirju za njegova prizadevanja, korist pomirjenja, ki ustvarja prijateljske razmere med Turčijo in Bulgarijo. Savov in Načević koncem tega tedna odpotujeta iz Carigrada, Tosev ostane še v Carigradu.

ŽRTVE BALKANSKIH VOJSK.

Sofija, 30. septembra. V prvi in drugi balkanski vojski je znašalo število mrtvih, ranjenih in pogrešanih bulgarskih vojakov 52.716 mož, od teh bo 10.000 trajno invalidnih.

TURČIJA SE PRIPRAVLJA.

London, 30. septembra. Turško brodovje je pod polno paro. Govori se, da ima nalog ščititi turško izkrcanje na Kiosu in Mitileni.

UMOR POLICIJSKEGA ŠEFA.

Kalkuta, 30. septembra. Policijski šef Saripa bej je bil na cesti ustreljen. Morilca sta ušla.

BOJI V MEKSIKI.

Meksiko, 30. septembra. Med vladnimi četami in vstaši se je vršil krvav boj. Vladne čete imajo 400 mrtvih. Na obeh straneh se je streljalo, dokler je bilo kaj municije.

Rogaški

Tempel vrelec. Dietetična namizna pijača z obilno ogljikovo kislino. Pospešuje prebavo in izmeno snovi.

Styria Zelo koncentriran medicinalen vrelec, priporočljiv pri kroničnem želodčnem kataru, zaprtju, Brightovih ledicah, vnetničnik oteklinah, jetrni trdini, zlatici, snovolzmenskih boleznih, katarih dihalnih organov.

Donati Zdravilen vrelec največje vsebine svoje vrste. Zlasti uporaben pri kroničnem črevesnem kataru, obstipaciji, žolčnih kamenih, tolščici trganju, sladkovni bolezni

Najmočnejši prirodni vrelec magnezijo-glauberske soli.

Zaloga:
Mihael Kastner in A. Šarabon, Ljubljana.

Dr. J. Demšar
ordinira odslej 3011
od 2.—4. ure pop.

Kuharica
išče službe pri kakem samostojnem gospodu ali v župnišču. Naslov: **Marija Šabot, Reka-Fiume, Vila Erika, Steinacker.** 3014

Pisarniško moč
išče podjetništvo zgradbe vodovoda na Bledu. Zahteva se znanje slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, po možnosti tudi strokovno znanje. Vstop takoj. **Civilni inženir K. Kress, Bled.** 3015

Naznanilo.

V petek, dne 3. oktobra 1913 se bodo prodajale na prisilni dražbi **hiše Elija Predoviča v Ljubljani,** in sicer:

hiša	na Predovičevem selu	št.	31	najmanjši ponudek K	49.920·58
„	„ „	„	33	„ „ „	22.451·43
„	„ „	„	34	„ „ „	14.725·46
„	„ „	„	36	„ „ „	15.428·56
„	„ „	„	38	„ „ „	28.623·62
„	„ „	„	39	„ „ „	12.836·96
„	„ „	„	40	„ „ „	12.744·40
„	„ „	„	41	„ „ „	12.941·73
„	„ „	„	42	„ „ „	13.494·78
„	„ „	„	43	„ „ „	13.012·08
„	„ „	„	44	„ „ „	12.001·23
„	„ „	„	45	„ „ „	27.668·31
„	„ „	„	46	„ „ „	13.322·59

Prodaja se vrši pri c. kr. okrajnem sodišču v Ljubljani v sobi štev. 16 **ob 9. uri dopoldne.** Kupci se vljudno vabijo. 3012

Primorske vesti.

p **Furlanski dijaki protestirajo.** V petek večer so imeli furlanski dijaki v Gorici shod, na katerem so ogorčeno protestirali proti slovenski gimnaziji v Gorici in grozili, da učiteljiče ne sme biti še naprej v tem »italijanskem mestu«. »Italijanske šole v italijanskih krajih, tuje šole v tujih krajih«, to je bilo jedro njihovega zabavljanja. Oh, ko bi se tega držali, koliko manj Leginih šol bi bilo po Istri in drugod!

p **Gledališka sezona v Trstu.** (Otvoritev.) V nedeljo dne 28. septembra je bila otvorjena vrsta predstav sezone 1913/1914 slovenskega gledališča v Trstu. Zdi se, da je imelo vodstvo našega kulturnega zavoda tokrat izredno srečno roko pri sestavi repertoarja in — izbiri igralcev. Vse pomeni velik korak naprej, vse je poglobljeno in utrjeno in kriz, ki so se lani tudi pri nas — kakor povsod drugod — ponavljale, se ni bati. Ne dvomimo, da se je vodstvo deficitu, ki ga je imelo koncem minule sezone, za letos srečno izognilo in da si je povrhu že v naprej zasiguralo lep moralen uspeh. Tudi to je umetnost, pridobiti z manjšimi gažami večje umetnike in z manjšimi režijami zavod kar skokom — dvignití. Naš zavod je v varnih, močnih rokah veščakov. — Sezono je otvorila trodejanska drama »Golgota« mladega Hrvata Grgjana pl. Tucića. Igra je polna simbolizma in mistika jo tako prepleta, da ljudem, ki ne posečajo gledališča radi umetnosti, ne bo nudila pravega užitka. Težek igrokaz je to, včasih morda nerazumljiv in — po živcih sega. In čutečemu človeku, ki hrepeni po lepoti in resnici, se zdi kakor molitev zbeganega srca, hrepenečega za uteho in srečo. Boljše vodstvo pač ne bi bilo moglo voliti prvega komada, in da so ga tako izborno igrali, se čudi vsak, ki ve, da smo se v Trstu komaj otresli diletantizma. Intendanca (dr. Šemrov) in režija (Dragutinović) sme ta biti ponosni na svoje uspehe, občinstvo pa spoznava sedaj, kaj zamore prav za prav Toplak (P. Demetrij) in kaka pridobitev za naš oder je Mitrovićeva (žena). Pa smo že mislili, da pojdemo v nič?! Naprej — navzgor!

—abe—

p **Požar v hotelu.** V soboto zvečer je izbruhnil v hotelu »Bristol« v Piranu požar, ki je povzročil škode nad 2000 kron. Okoliščine požara so nekoliko čudne, če se pomisli, da je bil hotel zarubljen na korist nekega upnika iz Trsta, ki bi ga imel prevzeti dne 1. oktobra. Dognali so, da je bilo zaneteno v vseh 16 sobah. Lastnik je bil namreč v soboto opoldne nastavil po sobah goreče sveče, krog njih pa je nastlal papirja, da bi se po dogoretju sveče soba gotovo vnela. To se je res zgodilo, a zločinski požigalec — hotelir Prelez — ki je bil takoj popoldne odpotoval, je že pod ključem. Krivda mu je že sedaj jasno dokazana.

p **Tatovi v krojaški tvrdki.** V noči na petek je bil zašel policijski inspektor Cigoj v Trstu z dvema agentoma v kavarno »Tergeste« na kavo. Bili so trudni vsi trije od dolgotrajne službene hoje po mestu. Trenutek počitka jim je dobro del, še bolj pa jim je storil slučaj, da je stopil k njim neznan možak in se pohvalil, kako poceni je kupil lepo pištolo, ki jo je pri tem pokazal. Policijski uradniki so se začeli zanimati za prodajalca, ki je tudi bil v nekem kotu kavarne. Šli so nadenj in so kmalu dognali, da je pištola bila ukradena. Beseda je dala besedo, tat je bil sicer precej redkobeseden, a toliko so vendar spravili iz njega da je izvršil tatvino pri krojaški tvrdki M. Šiller & Comp. v Trstu. In dan je bil sled, po katerem so dognali, da je bilo tam pokradenega sukna za 2000 kron, ter več sabelj in drugih oficirskih potrebščin, ne da bi firma vedela o tem.

Štajerske novice.

š **Jesensko zasedanje štajerskega deželnega zbora.** V večurni seji zveze nemško-nacionalnih poslancev so, kakor poroča »Grazer Volksblatt«, zavzeli stališče nasproti slovenskim zahtevam. Upa se, da se zagotovi delozmožnost štajerskega deželnega zbora in kratko jesensko zasedanje.

š **Slovensko gledališče v Mariboru.** V nedeljo dne 5. vinotoka za otvoritev letošnje sezone češka drama v štirih dejanjih »Žetev«. Začetek predstave točno ob pol 8. uri zvečer. Nadejamo se obilnega obiska, kajti le na tak način omogočimo stalen obstoj in procvit slovenskega gledališča. Dramatično društvo se je in se bo trudilo, da bodo letošnje igre povsem zadostile željam obširnega občinstva. Že prva igra nam je za to porok. Zatorej na svidenje pri »Žetvi«.

KNJIGOTRŽTVO.

* **Slovar, laško-slovenski** za šolo, potovanje, branje in kupčijo. Sestavil dr. Josip Valjavec.

Ta tako dolgo pogrešani in nujno potrebni slovar izide v najkrajšem času v založi »Katoliške Bukvarne«. Slovar je sad dolgoletnega truda in je vsestransko dovršen; setavil ga je veščak, ki že več let poučuje italijanščino.

Slovar je zelo obširen, a ima, ker je tiskan na tankem papirju in z izredno finimi, nalašč za ta slovar naročenimi črkami, zelo priročno obliko. Sploh je slovar, ki vsebuje tudi obširno frazeologijo, jezikovno in stvarno na višku. Za ta slovar se bodo gotovo zanimali vsi sloji.

Da zadošča slovar tudi v tehničnem oziru vsem modernim zahtevam, dokazuje dejstvo, da se je tiskal z vsemi pripomočki moderne tehnike in je zahtevalo to delo nad eno leto časa. Pri vsem tem pa znaša prodajna cena za broširan izvod samo 3 K, za vezan 3 K 80 vin.

Asperges me et Vidi aquam za mešani zbor zložil Ant. Grum, založila Katoliška bukvarna v Ljubljani. Cena izvodu 60 vin. — Dva nova, zelo lepa in našim zborom po deželi prav primerna napeva, katerih bodo veseli naši pevovodje. Oba napeva sta zložena v melodijoznem in prav lahko izvedljivem slogu. Vsem cerkvenim zborom ju kar najtopleje priporočamo.

KATOLIŠKA BUKVARNA V LJUBLJANI.

Naravna **Bilinska kisla voda**

najbogatejši alkalični (natron-lithion) kislec na Češkem. Izborna dietetična nami na pijača. O vrednosti bilinske izvolite vprašati hišnega zdravnika. 3851

Preklic.

Podpisani Matevž Jerančič, tesar iz Most št. 30, preklicujem in obžalujem vse žaljive besede, ki sem jih govoril proti Katarini Milkovič, trgovki iz Most ter se zahvalim, da je odstopila od tožbe.

Matevž Jerančič.

500 K Vam plačam, ako Vaših **kurjih očes, bradavic** in **trde kože** tekom 3 dni brez bolečin ne odpravi moj uničevalec korenin **Ria-mazilo.** — Cena lončku z jamstvenim pismom **1 krono.** 336

Kemény, Kaschau (Kassa) I. Poštni predal 12/160 Ogrsko.

Dobro vino

v kmečkih kleteh posreduje in garantira za pristnost **Kaštelsko Društvo, Kaštel, pošta Buje, Istra.** 3004

Pohištvo

se proda. Slomškova ulica št. 13.

Išče se

učenka

za modno trgovino, ki ima 5 do 6 razredov in veselje do ročnih del. Pojasnila daje **Marija Cuderman, manufakturna in galanterijska trgovina, Kamnik, Gorenjsko.** 2969

Sanatorium Emona v Ljubljani, Komenskega ulica 4.

Privatno zdravišče za notranje in kirurgične bolezni. — Porodnišnica. — Medicinalne kopeli.

Lastnik in šef-zdravnik: Dr. Fr. Derganc, primar. I. kir. odd. dež. boln.

Razpisuje se služba

organista in cerkvenika

v Št. Jakobu ob Savi.

Dohodki 700 kron s prostim stanovanjem in zelenjadnim vrtom.

Nastop po dogovoru čimpreje. 3000

Izurjena

prodajalka

mešane stroke želi **premeniti službo.** Naslov pove upravništvo „Slovenca“ pod štev. **3007.**

Išče se v Ljubljanski okolici 2997

soba s kuhinjo

Ponudbe pod št. 2997 na upr. Slovenca.

Avtomatična past!

Za podgane K 4·—, za miši K 2·40, ujame brez nadzorstva do 50 komadov v eni noči. Past za ščurke edina te vrste, na katero se ujame na tisoče ščurkov v eni noči, á K 2·40. Povsod najboljši uspeh. Pošilja po povzetju **Franc Humann, Dunaj, 2. Bezirk, Aloisgasse 3/24.** Mnogo pohvalnih pisem. Pred manj vrednimi ponarejanji se svari. V c. in kr. vojaških skladiščih v vporabi. Telefon 23.446.

Zaloga pohištva Fran Doberlet

Ljubljana, Frančiškanska ulica št. 8 priporoča pohištvo vsake vrste v solidni izvršitvi in po nizki ceni.

TRGOVINA

V MENGŠU

s špecerijo, pivo-, vino- in žganjetočem ter trafiko se ugodno 2888

odda v najem ozir. proda.

Vprašanja na **J. Jenko, Mengeš štev. 95.**

Šolska mladina dobi izgotovljene obleke suknje in pelerine v veliki izbiri po zanesljivo nizkih cenah v znani trgovini

„Pri Škofu“

Ljubljana

Pred Škofijo št. 3

(zraven Škofije). 2622

Oddasta se na Zaloški cesti 2979

dve lepe kleti

za transito z jako pripravnim dohodom in vodo. vodom. Vpraša se **na pošti v Mostah pri Ljubljani.**

Učitelj, nekdanji učenec prof. Umlaufov na Dunaju, **poučuje**

igranje na citre

Pri pridni vaji uspeh gotov. — Več se izve v **Ljubljani, Cojzova cesta 9,** pritl., desno. 2688

1 poštni zavitek

(3 kg netto)

popolnoma naravnega

sirupa iz malin

pošlje franko po poštnem povzetju za K **5·60** c. kr. dvorni založnik lekarnar **G. Piccoli, Ljubljana, Kranjsko.** Pošilja se tudi v sodčkih in v sterilizir. steklenicah.

2961

! Odkar zajtrkujem in južnam !

sladni čaj

ne maram za noben drug zajtrk in se čutim **zdravega, močnega** in **prihranim polovico denarja v gospodinjstvu tudi na mleku in sladkorju.** Za dojenčke ni boljšega redilnega sredstva. Take pohvale dohajajo vsak dan pri zopetnih naročilih Trnkoczy-jevega **sladnega čaja,** znamke **SLADIN** pri izdelovatelju, lekarnarju Trnkóczy v Ljubljani zraven rotovža, kateri je vzgojil s sladnim čajem svojih 8 zdravih otrok. Po pošti najmanj 5 zavitkov K 4·—, poštni zavitek 5 kg po 15 zavitkov K 10·— franko. Zavitek ½ kg po 60 vin. tudi pri trgovcih. Glavne zaloge na Dunaju: v lekarnah Trnkóczy, **Schönbrunnerstraße 109, Radeckyplatz 4, Josefstädterstraße 25. V Gradcu: Sackstraße 4.** 109

Kolesarji, zahtevajte

v svojem lastnem interesu nemudoma **prvi slovenski bogato ilustrovani cenik 1913, koles in posameznih delov,** ki je pravkar izšel, **brezplačno in poštnine prosto.** Preglejte istega pazljivo ali pa se osebno prepričajte v naših trgovinah in uvideli boste, da vodimo **prvovrstno blago po najnižjih, brezkonkurenčnih cenah.**

Karel Čamernik & Ko. Ljubljana

Dunajska cesta št. 9—12.

Specijalna trgovina s kolesi, motorji, automobili in posameznimi deli. Mehanična delavnica in garaža.

520

Št. 22.

Razpis.

Krajni šolski svet tržiški razpiše konkurenčnim potom

napravo načrtov in proračuna za novo šolsko poslopje

(osemrazrednico).

Stavba mora imeti sledeče prostore:

12 učnih prostorov, telovadnico, risalnico, prostore za gospodinjski in kuhinjski tečaj, sobo za učila, posvetovalnico, stanovanje za nadučitelja, stanovanje za šolskega slugo, pisarno za šolskega vodjo.

Generalni načrt se nahaja pri c. k. okrajnem šolskem svetu v Kranju.

Gospodje podjetniki, ki se za stavbo zanimajo, naj pošljejo načrte in proračune

do 15. novembra 1913

krajnemu šolskemu svetu v Tržiču na Gorenjskem.

Isti podjetnik, katerega načrti in proračuni se bodo sprejeli, dobi tudi zgradbo poslopja.

Krajni šolski svet tržiški, Gorenjsko,

2971 26. septembra 1913.

Izdaja konzorcij »Slovenca«. Tisk: »Katoliške Tiskarne«. Odgovorni urednik: **Jožef Gostinčar,** državni poslanec.